

**Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta**

## **ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja kumottavaksi laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta.

Esityksen mukaan sairaankuljetuksen eli ensihoito- ja siirtokuljetusten korvaukset lakkautettaisiin vuoden 2021 alusta. Yksityisten terveystalvelujen käytöstä maksettavat sairaanhoito- korvaukset eli lääkärin ja hammaslääkärin palkkioiden sekä tutkimuksen ja hoidon korvaukset lakkautettaisiin vuoden 2023 alusta. Lakkautettavia korvauksia vastaava rahoitus osoitettaisiin maakuntien rahoitukseen valtion varoista.

Esitys liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen. Esityksen tavoitteena on osaltaan yksinkertaistaa terveydenhuollon ja sairaanhoidon monikanavaista rahoitusta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuosien 2021 ja 2023 alusta.

---

## SISÄLLYS

|                                                                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....                                                                      | 1  |
| SISÄLLYS.....                                                                                             | 2  |
| YLEISPERUSTELUT.....                                                                                      | 4  |
| 1 JOHDANTO.....                                                                                           | 4  |
| 2 NYKYTILA.....                                                                                           | 4  |
| 2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....                                                                         | 4  |
| 2.1.1 Yleistä sairausvakuutuksen etuuksista ja korvauksista.....                                          | 4  |
| 2.1.2 Hoito- ja tutkimuskorvaukset.....                                                                   | 5  |
| 2.1.3 Matkakorvaukset.....                                                                                | 6  |
| 2.1.4 Ensihoitopalvelu, siirtokuljetus ja sairaankuljetuksen korvaukset.....                              | 8  |
| 2.1.5 Rahoitus.....                                                                                       | 9  |
| 2.2 Nykytilan arviointi.....                                                                              | 11 |
| 2.2.1 Monikanavarahoitusta koskevat selvitykset.....                                                      | 11 |
| 2.2.2 Hoito- ja tutkimuskorvaukset.....                                                                   | 11 |
| 2.2.3 Matkakorvaukset.....                                                                                | 12 |
| 3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....                                                       | 15 |
| 3.1 Tavoitteet.....                                                                                       | 15 |
| 3.2 Keskeiset ehdotukset.....                                                                             | 15 |
| 4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....                                                                              | 16 |
| 4.1 Taloudelliset vaikutukset.....                                                                        | 17 |
| 4.1.1 Vaikutukset julkiseen talouteen.....                                                                | 17 |
| 4.1.2 Vaikutukset maakuntien talouteen.....                                                               | 20 |
| 4.1.3 Vaikutukset kotitalouksien asemaan.....                                                             | 23 |
| 4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....                                                             | 24 |
| 4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....                                                                    | 24 |
| 4.3.1 Vaikutukset kansalaisten asemaan.....                                                               | 24 |
| 4.3.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....                                                                 | 26 |
| 4.3.3 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon.....                                                            | 26 |
| 4.3.4 Vaikutukset lapsiin.....                                                                            | 27 |
| 4.3.5 Vaikutukset palveluntuottajiin.....                                                                 | 27 |
| 4.4 Vaikutusten seuranta ja arviointi.....                                                                | 27 |
| 5 ASIAN VALMISTELU.....                                                                                   | 28 |
| 6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....                                                                      | 30 |
| YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....                                                                         | 31 |
| 1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....                                                                          | 31 |
| 1.1 Sairausvakuutuslaki.....                                                                              | 31 |
| 2 luku Sairaanhoidokorvauksia koskevat yhteiset säännökset.....                                           | 31 |
| 3 luku Hoito- ja tutkimuskorvaukset.....                                                                  | 31 |
| 4 luku Matkakustannusten korvaaminen.....                                                                 | 32 |
| 15 luku Toimeenpanoa koskevat säännökset.....                                                             | 33 |
| 18 luku Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut.....                                                     | 33 |
| 1.2 Sairausvakuutuslaki.....                                                                              | 33 |
| 2 luku Sairaanhoidokorvauksia koskevat yhteiset säännökset.....                                           | 33 |
| 1.3 Laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta..... | 34 |
| 2 VOIMAANTULO.....                                                                                        | 34 |
| 3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....                                                          | 35 |

|                                                                                                          |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| LAKIEHDOTUKSET .....                                                                                     | 38 |
| 1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta.....                                                           | 38 |
| 2. Laki sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta .....                             | 41 |
| 3. Laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta..... | 42 |
| LIITE .....                                                                                              | 43 |
| RINNAKKAISTEKSTIT .....                                                                                  | 43 |
| 1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta.....                                                           | 43 |
| 2. Laki sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta .....                             | 49 |

## YLEISPERUSTELUT

### 1 Johdanto

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaan hallituskaudella toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus. Julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakuntalaissa tarkoitetuille 18 maakunnalle vuoden 2021 alusta (HE 15/2017 vp, HE 16/2018 vp). Maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta säädetään maakuntien rahoituksesta annettavassa laissa. Palvelujen järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavassa laissa. Asiakkaiden oikeuksista sosiaali- ja terveyspalveluihin ja palvelujen sisällöistä säädetään jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännössä.

Osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta laajennetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annettavan lain, jäljempänä *valinnanvapauslaki*, mukaisesti. Asiakkaalla on oikeus valita suoran valinnan palveluja tuottava sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan ilman maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia. Suoran valinnan palveluja tuottavat maakunnan liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskukset ja suunhoidon yksiköt sekä yksityiset palveluntuottajat. Maakunta voi myös perustaa yhtiön tuottamaan suoran valinnan palveluja. Lisäksi asiakkaalla on oikeus valita maakunnan liikelaitos ja sen palveluyksiköt. Maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalle voidaan myöntää tietyissä palveluissa asiakasseteli tai henkilökohtainen budjetti, joiden perusteella asiakkaalla on oikeus valita palveluntuottaja. Asiakkaan valintaoikeus on valtakunnallinen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapausjärjestelmä tulee voimaan vaiheittain vuosien 2021—2024 aikana. Asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti otetaan käyttöön vuoden 2022 alusta. Sosiaali- ja terveyskeskukset ja suunhoidon yksiköt aloittavat toimintansa vuoden 2023 alusta.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toisessa vaiheessa siirrytään yksikanavaiseen rahoitusmalliin huomioiden työterveyshuollon asema.

### 2 Nykytila

#### 2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

##### 2.1.1 Yleistä sairausvakuutuksen etuuksista ja korvauksista

Sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella sairaanhoitona vakuutetulle korvataan yksityislääkärin ja yksityishammaslääkärin suorittama ja määräämä tutkimus sekä antama ja määräämä hoito, lääkärin ja hammaslääkärin vakuutetun sairauden hoitoon määräämät lääkkeet, lääkärin määräämät kliiniset ravintovalmisteet ja perusvoiteet, sairaanhoitajan rajatun ja määräämisen lääkkeenmääräämisen piiriin kuuluvat lääkkeet ja perusvoiteet sekä sairauden hoitoon liittyvät matkakustannukset.

Vakuutetulla on oikeus saada omavastuuosuuden ylittävältä osalta korvausta tarpeellisista sairaanhoidon kustannuksista sekä raskauden ja synnytyksen aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista. Vakuutetulle sairaanhoidosta aiheutuneet kustannukset korvataan siltä osin kuin hoi-

to tarpeettomia kustannuksia välttämällä, vakuutetun terveydentilaa kuitenkin vaarantamatta, olisi tullut vakuutetulle maksamaan.

Sairausvakuutuslain nojalla ei korvata kunnan tai kuntayhtymän järjestämien sairaanhoitopalvelujen kustannuksia, niiden yhteydessä avovastaanotolla annetusta lääkeshoidosta aiheutuneita kustannuksia eikä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) nojalla perittyjä asiakasmaksuja. Sairausvakuutuslain nojalla ei myöskään korvata sairaanhoidon kustannuksia ajalta, jonka vakuutettu on julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa.

Kansaneläkelaitos vastaa sairausvakuutuksen toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä ja lisäksi työpaikkakassat osallistuvat sairausvakuutuslain toimeenpanoon.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) perusteella Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa ammatillista kuntoutusta, vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta, kuntoutuspsykoterapiaa sekä harkinnanvaraisena kuntoutuksena muuta ammatillista tai lääkinnällistä kuntoutusta. Lisäksi Kansaneläkelaitos korvaa kuntoutuksesta aiheutuvia matkakustannuksia siten kuin sairausvakuutuslain 4 luvussa säädetään.

#### 2.1.2 Hoito- ja tutkimuskorvaukset

Sairausvakuutuslain 3 luvussa säädetään hoito- ja tutkimuskorvauksista.

Sairaanhoitona korvataan lääkärin suorittama tutkimus mahdollisen sairauden toteamiseksi ja hoidon määrittelemiseksi sekä lääkärin antama hoito. Lisäksi korvataan sairausvakuutuslain mukaisen etuuden hakemista varten tarvittavan lääkärintodistuksen tai -lausunnon hankkimisesta aiheutuneet kustannukset.

Sairaanhoitona korvataan hammaslääkärin suorittama suun ja hampaiden hoito, suun ja hampaiden tutkimus kerran joka toinen kalenterivuosi tai vakuutetun terveydentilan edellyttämän tarpeen perusteella kerran kalenterivuodessa sekä oikomishoito silloin, kun kysymyksessä on muun sairauden kuin hammassairauden parantamiseksi välttämätön hoito. Korvausta ei makseta hammasproteettisista toimenpiteistä eikä hammasteknisistä kustannuksista.

Lääkärin ja hammaslääkärin määräämä tutkimus- ja hoitotoimenpide korvataan, kun tutkimuksen on suorittanut tai hoidon on antanut sairausvakuutuslaissa tarkoitettu muu terveydenhuollon ammattihenkilö (sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, kätilö, fysioterapeutti, laboratoriohoitaja, erikoishammasteknikko, psykologi ja suuhygienisti) tai kun toimenpide on tehty yksityisen terveydenhuollon toimintayksikössä. Psykologin tutkimus korvataan, kun kysymyksessä on lääkärin määräämä vakuutetun muuhun tutkimukseen tai hoitoon liittyvä tutkimus. Psykoterapiaa korvataan vain lääkärin antamana.

Lääkärin määräämänä fysioterapiana korvataan terapeutin käsittely sekä lääkärin määräämä muu fysikaalinen hoito edellyttäen, että hoidon on antanut fysioterapeutti tai että hoito on annettu fysioterapiapalveluja tuottavassa yksityisen terveydenhuollon toimintayksikössä. Lisäksi korvataan fysioterapiasta ja ihosairauden valohoidosta aiheutuneita kustannuksia, jotka vakuutettu on maksanut yksityiselle palveluntuottajalle, jos terveyskeskuslääkäri tai sairaalalääkäri on ohjannut vakuutetun hakeutumaan hoitoon yksityiselle palveluntuottajalle ja on kirjoittanut tälle lähteen.

Lääkärin ja hammaslääkärin suorittaman tutkimuksen ja antaman hoidon sekä lääkärin tai hammaslääkärin samalla kerralla määräämän tutkimuksen ja hoidon kustannuksista korvataan enintään vahvistetun korvaustaksan määrä.

Rintamaveteraanien ja miinanraivaajien hammashoidon korvaamisesta säädetään rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetussa laissa (678/1992). Lain perusteella korvausta maksetaan rintamaveteraaneille, joilla on rintamasotilastunnus, rintamapalvelustunnus, rintamatunnus tai veteraanitunnus, sekä miinanraivaajille, joilla on Sota-arkiston todistus. Suun ja hampaiden tutkimus voidaan korvata useamman kerran kalenterivuoden aikana. Lisäksi korvausta voi saada pidempikestoisesta tutkimuksesta. Suun ja hampaiden tutkimus ja ehkäisevä hoito korvataan korkeammilla korvaustaksoilla kuin muille vakuutetuille. Rintamaveteraanit ja miinanraivaajat saavat korvausta muun hammashoidon lisäksi protetiikan kliinisen ja teknisen työn toimenpiteistä sekä erikoishammasteknikon antamasta kokoproteesihoidosta, kun hammaslääkäri on tehnyt tutkimuksen ja antanut hoitomääräyksen.

Lääkäripalkkioiden ja hammashoidon sekä tutkimuksen ja hoidon korvaustaksojen perusteista ja enimmäismääristä sekä perusteista lääkärin- ja hammaslääkäripalkkioiden yleis- ja erikoistaksoille säädetään valtioneuvoston asetuksessa (1336/2004). Korvaustaksojen perusteiden ja enimmäismäärien perusteella Kansaneläkelaitos vahvistaa luettelon korvattavista tutkimus- ja hoitotoimenpiteistä sekä niiden korvaustaksoista. Korvaustaksojen perusteet ja vahvistettavat korvaustaksat perustuvat tutkimus- ja hoitotoimenpiteen laatuun, sen vaatimaan työhön ja aiheuttamaan kustannukseen, korvattavan palvelun hoidolliseen arvoon ja korvauksiin käytettävissä oleviin varoihin.

Vuonna 2017 korvauksia maksettiin yhteensä 149 miljoonaa euroa. Lääkäripalkkioiden korvauksia maksettiin 56 miljoonaa euroa. Hammashoidon korvauksia maksettiin 52,5 miljoonaa euroa, josta hammaslääkäripalkkioiden korvauksia 47,5 miljoonaa euroa ja suuhygienistinpalkkioiden korvauksia 5 miljoonaa euroa. Tutkimuksen ja hoidon korvauksia maksettiin 40,5 miljoonaa euroa.

Vuonna 2017 lääkäripalkkioiden korvausten saajia oli 1 542 000 ja korvattuja käyntejä 3,4 miljoonaa. Hammashoidon korvausten saajia oli 998 000 ja korvattuja käyntejä 2,5 miljoonaa. Tutkimuksen ja hoidon korvausten saajia oli 1 179 000 ja korvattuja käyntejä 3,3 miljoonaa.

Vuonna 2017 lääkäripalkkioiden korvausprosentti oli 16,0 %. Hammashoidon korvausprosentti oli 14,8 %, josta hammaslääkäripalkkioiden 14,9 % ja suuhygienistinpalkkioiden 13,9 %. Tutkimuksen ja hoidon korvausprosentti oli 13,7 %.

### 2.1.3 Matkakorvaukset

Vakuutetulla on sairausvakuutuslain 4 luvun perusteella oikeus korvaukseen sairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi tehdyn matkan aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista. Korvausta maksetaan myös Kansaneläkelaitoksen järjestämän tai korvaaman kuntoutuksen vuoksi tehdyistä matkoista. Julkisessa laitoshoidossa sisäänkirjoitettuna olevien asiakkaiden matkoja ei korvata sairausvakuutuslain perusteella.

Vakuutetulle aiheutuneet matkakustannukset korvataan matkasta sellaiseen lähimpään tutkimus- ja hoitopaikkaan, jossa vakuutettu voi saada hänen terveydentilansa vaarantumatta sairausvakuutuslaissa tarkoitettua tarpeellista tutkimusta ja hoitoa.

Vakuutetulla on oikeus korvaukseen sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista, jos matka on tehty valtion, kunnan tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikköön. Jos

kunta tai kuntayhtymä on järjestänyt sairaanhoidon hankkimalla ostopalveluja tai antamalla vakuutetulle maksusitoumuksen, matkakustannukset korvataan sinne, missä tutkimus on suoritettu tai hoito on annettu.

Jos kunnan tai kuntayhtymän järjestämä sairaanhoito perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaiseen palveluseteliin tai vakuutettu on terveydenhuoltolain (1326/2010) 47 tai 48 §:n perusteella valinnut hoitopaikan, matkakustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi maksanut lähimpään valtion, kunnan tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikön tutkimus- ja hoitopaikkaan. Kansaneläkelaitoksen korvauskäytännössä perusterveydenhuoltoon tehty matka korvataan enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta oman kunnan tai kuntayhtymän pääterveyskeskukseen. Pääterveyskeskuksena pidetään sitä terveyskeskusta, josta on saatavilla kunnan tai kuntayhtymän laajimmat terveydenhuollon palvelut. Erikoissairaanhoitoon tehty matka korvataan enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta lähimpään yliopistolliseen sairaalaan.

Yksityisen terveydenhuollon toimintayksikköön tai ammatinharjoittajan luokse sairauden hoidon vuoksi tehdystä matkasta vakuutetulle aiheutuneet kustannukset korvataan vain, jos suoritettu tutkimus tai annettu hoito on sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa. Kansaneläkelaitoksen korvauskäytännössä lähin tarkoituksenmukainen hoitopaikka arvioidaan julkisen terveydenhuollon hoidon porrastuksen mukaan. Jos yksityisen hoidon on antanut esimerkiksi yleislääkäri, hammaslääkäri tai fysioterapeutti, matkakustannukset korvataan enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta oman kunnan tai kuntayhtymän pääterveyskeskukseen. Jos vakuutettu on mennyt yksityisen erikoislääkärin tai yksityisen erikoishammaslääkärin vastaanotolle, matkakustannukset korvataan enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta lähimpään yliopistolliseen sairaalaan.

Vakuutetun kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon tekemän matkan kustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan kotikuntalain (201/1994) mukaisesta väestötietojärjestelmään merkitystä kotikunnan asuinpaikasta aloitettuna. Jos vakuutetulla ei ole kotikuntaa Suomessa, matka katsotaan aloitetuksi siitä osoitteesta, jossa vakuutettu ilmoittaa pääasiallisesti oleskelevansa.

Sairausvakuutuslain perusteella korvataan myös saattajalle ja vakuutetun hoitoon osallistuvalle perheenjäsenelle aiheutuneita matkakustannuksia sekä lääkärin, hammaslääkärin ja sairausvakuutuslaissa tarkoitetun muun terveydenhuollon ammattihenkilön vakuutetun luokse tekevästä kotikäynnistä aiheutuneita matkakustannuksia.

Vakuutetulle aiheutuneet matkakustannukset korvataan kokonaan siltä osin kuin ne yhden-suuntaiselta matkalta ylittävät 25 euron omavastuuosuuden. Korvaus maksetaan kuitenkin enintään matkakustannuksen korvauksen perusteeksi vahvistetun korvaustaksan määrästä. Jos matka on tehty ajoneuvolla, jolle ei ole vahvistettu korvaustaksaa, vakuutetulle maksetaan matkasta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Jos vakuutetun maksettavaksi jäävien saman kalenterivuoden aikana syntyneiden korvattavien matkojen matkakustannusten yhteismäärä ylittää 300 euron vuotuisen omavastuuosuuden (ns. matkakatto), ylittävä osa korvataan kokonaan, kuitenkin enintään vahvistetun korvaustaksan mukaiseen määrään. Kun vuotuinen omavastuuosuus on täyttynyt, Kansaneläkelaitos lähettää vakuutetulle vuotuisen omavastuuosuuden täyttymisestä kertovan kortin, jonka vakuutettu esittää kuljetuspalveluntuottajalle.

Vakuutetun matkakustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan käyttäen halvinta käytettävissä olevaa matkustustapaa. Halvimmalla matkustustavalla tarkoitetaan ensisijaisesti julkista, kaikille avointa säännöllistä joukkoliikennettä ja siihen kettajuttamalla yhdistettyä eri liikennevälineillä tehtyä matkaa, palveluliikennettä tai kutsujoukkoliikennettä.

Jos vakuutetun sairaus, vaikea vamma tai liikenneolosuhteet edellyttävät erityisajoneuvon käyttöä, vakuutetun matkakustannukset korvataan erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella. Erityisajoneuvolla tarkoitetaan omaa autoa, taksia, vammaisvarustettua ajoneuvoa, pienoislinja-autoa, sairaankuljetusajoneuvoa, moottorivenettä, moottorikelkkaa, helikopteria ja muuta vastaavaa ajoneuvoa. Vakuutetun oikeus erityisajoneuvon käyttöön selvitetään terveydenhuollon antamalla todistuksella. Jos syy erityisajoneuvon käyttöön on puutteellisissa liikenneyhteyksissä, vakuutetun on itse perusteltava erityisajoneuvon käyttö korvaushakemuksessa.

Sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle, saattajalle ja vakuutetun hoitoon osallistuvalla perheenjäsenelle maksetaan yöpymisrahaa, jos hän on tutkimuksen tai hoidon vuoksi tai liikenneolosuhteista johtuvista syistä joutunut yöpymään korvattavalla matkalla tai jos vakuutettu on joutunut lääkärin raskaudesta tekemän arvion vuoksi yöpymään terveydenhuollon toimintayksikön läheisyydessä. Lisäksi edellytetään, että hänelle on todistettavasti aiheutunut yöpymisestä kustannuksia. Yöpymisraha maksetaan aiheutuneiden kustannusten perusteella, kuitenkin enintään 20,18 euroa henkilöltä vuorokaudessa.

Vuonna 2017 matkakorvauksia maksettiin yhteensä 279 miljoonaa euroa. Matkakorvausten saajia oli yhteensä 573 000 ja korvattuja matkoja yhteensä 4,3 miljoonaa. Korvausprosentti oli 86,1 %. Eniten matkakorvauksia maksettiin taksilla ja ambulanssilla tehdyistä matkoista.

#### 2.1.4 Ensihoitopalvelu, siirtokuljetus ja sairaankuljetuksen korvaukset

Terveydenhuoltolain 39 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi järjestää ensihoitopalvelun alueellaan tai osassa sitä hoitamalla toiminnan itse, järjestämällä ensihoitopalvelun yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa tai hankkimalla palvelun muulta palveluntuottajalta.

Terveydenhuoltolain 40 §:ssä säädetään ensihoitopalvelun sisällöstä. Ensihoitopalveluun sisältyvät äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan hoidon tarpeen arviointi ja kiireellinen hoito ensisijaisesti terveydenhuollon hoitolaitoksen ulkopuolella, eivät kuitenkaan meripelastuslaissa (1145/2001) tarkoitetut tehtävät, tarvittaessa potilaan kuljettaminen lääketieteellisesti arvioiden tarkoituksenmukaisimpaan hoitoyksikköön sekä äkillisesti sairastuneen tai vammautuneen potilaan jatkohoitoon liittyvät siirrot silloin, kun potilas tarvitsee siirron aikana vaativaa ja jatkuvaa hoitoa tai seurantaa.

Terveydenhuoltolain 73 §:ssä säädetään potilaan siirtokuljetuksesta. Jos potilaan sairaus sitä vaatii, on kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän huolehdittava toimintayksikkönsä potilaan kuljetuksesta toisessa toimintayksikössä tai terveyskeskuksessa annettavaa hoitoa tai suoritettavia toimenpiteitä varten. Silloin, kun kunnan terveyskeskuksen sairaansijalle otetun vieraskuntalaisen potilaan hoitoajan arvioidaan ylittävän keskimääräisen hoitoajan ja muulloinkin potilaan pyynnöstä, terveyskeskuksen on ryhdyttävä toimenpiteisiin potilaan siirtämiseksi sellaiseen terveyskeskukseen tai muuhun sairaanhoitolaitokseen, jota potilaan asuin- ja kotikunta ylläpitää, mikäli siirto voidaan tehdä potilaan tilaa vaarantamatta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaan terveydenhuoltolain 39 ja 40 §:n perusteella järjestetty ensihoito on asiakkaalle maksutonta, lukuun ottamatta ensihoitoon liittyvää sairaankuljetusta. Lain mukaan lääkärin määräämä sairaankuljetusajoneuvolla tapahtuva sisäänkirjoitetun potilaan kuljetus terveyskeskuksen tai sairaalan sairaansijalta toiseen hoitolaitokseen tai kotihoitoon on myös asiakkaalle maksutonta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) mukaan sairaankuljetusajoneuvolla suoritettu sairaankuljetuksesta voidaan periä enintään valtioneuvoston asetuksella vahvistetun taksan mukainen maksu. Tämä maksu voidaan periä myös silloin, kun annetun ensihoidon ansiosta potilaan tila on korjaantunut siinä määrin, että kuljetusta hoitopaikkaan ei ole tarvinnut suorittaa. Maksua ei kuitenkaan saa periä lääkärin määräämästä sairaankuljetusajoneuvolla tapahtuvasta kuljetuksesta terveyskeskuksen tai sairaalan sairaansijalta toiseen hoitolaitokseen tai kotihoitoon. Vakuutetulla on oikeus saada sairaankuljetuksesta aiheutuneista kustannuksista korvausta siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään.

Sairausvakuutuslain 4 luvun 6 §:n perusteella vakuutetulle korvataan terveydenhuoltolain 39 ja 40 §:ssä tarkoitettu ensihoitopalvelusta aiheutuneet kustannukset. Jos kohteessa annetun ensihoidon ansiosta vakuutetun tila on korjaantunut niin, että kuljetusta jatkohoitopaikkaan ei tarvita, sairaankuljetusajoneuvon kohteessa käynnistä aiheutuneet kustannukset korvataan vakuutetulle aiheutuneena kustannuksena. Ennen kuljetusta tai kuljetuksen aikana annettua ensihoitoa ei korvata sairausvakuutuslain perusteella.

Kansaneläkelaitoksen korvaamat ensihoitopalveluun liittyvät matkat sisältävät ambulanssilla, helikopterilla ja Rajavartiolaitoksen veneillä tehtyjä matkoja.

Sairankuljetusajoneuvon käytön korvausperusteena olevasta korvaustaksasta säädetään valtioneuvoston asetuksessa (490/2018). Sairankuljetusajoneuvon korvaustaksa perustuu kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja käytettävissä oleviin varoihin.

Helikopterimatkojen korvausperusteena olevasta korvaustaksasta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (1337/2004).

Venematkojen korvausperusteena käytetään Rajavartiolaitoksen kalustosuoritteista perittyjä maksuja.

Vuonna 2017 ensihoitopalveluun liittyviä matkoja korvattiin ambulanssilla tehtyinä yhteensä 478 500. Korvaukset olivat 74,5 miljoonaa euroa. Ensihoitopalveluun liittyviä hoito kohteessa -tilanteita oli 41 500. Korvaukset olivat 4,4 miljoonaa euroa. Helikopterilla tehtyinä korvattiin noin 764 matkaa, joiden korvaukset olivat 2,1 miljoonaa euroa. Rajavartiolaitoksen veneillä tehtyinä korvattiin noin 135 matkaa, joiden korvaukset olivat 160 000 euroa.

Kansaneläkelaitoksen korvaamat siirtokuljetukset ovat avohoitoasiakkaan kuljetuksia ensimmäisestä terveydenhuollon toimipisteestä seuraavaan terveydenhuollon toimipisteeseen.

Vuonna 2017 siirtokuljetuksia korvattiin ambulanssilla tehtyinä yhteensä 57 500. Korvaukset olivat 15,2 miljoonaa euroa. Siirtokuljetuksia korvattiin taksilla tehtyinä yhteensä 21 500. Korvaukset olivat 2,1 miljoonaa euroa.

#### 2.1.5 Rahoitus

Sairausvakuutuksen rahoituksesta säädetään sairausvakuutuslain 18 luvussa. Sairausvakuutuksen rahoitus jaetaan sairaanhoitovakuutuksen rahoitukseen ja työtulovakuutuksen rahoitukseen.

Sairausvakuutusrahaston vähimmäismäärän on kunkin vuoden päättyessä oltava vähintään kahdeksan prosenttia sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskuluista. Kuluista vähennetään sairausvakuutusrahaston omaisuuden tuotot.

Lääkekorvaukset, hoito- ja tutkimuskorvaukset, matkakorvaukset sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän ja korvaaman kuntoutuksen menot ovat sairausvakuutusrahastosta maksettavia sairaanhoitovakuutuksen kuluja. Muita sairaanhoitovakuutuksen kuluja ovat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle maksettavat korvaukset, maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen perusturvaosuuteen kuuluvat sairaanhoitokulut sekä rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n 2—4 momentin sekä 20 ja 21 §:n perusteella maksettavat korvaukset. Lisäksi sairaanhoitovakuutuksen kuluja ovat edellä tarkoitettujen etuuksien ja korvausten toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintakulut. Sairaanhoitovakuutuksen kuluina otetaan lisäksi huomioon edellä tarkoitettujen kulujen vuosittaisen muutoksen vaikutus sairausvakuutusrahaston vähimmäismäärän turvaamiseen.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 145/2018 vp). Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos järjestäisi ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, jäljempänä YTHS, tuottaisi korkeakouluopiskelijoiden eli yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut. Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutuslain 13 luvun 11—14 §:n perusteella YTHS:lle suorittamat korvaukset YTHS:n toteuttaman yliopisto-opiskelijoiden perusterveydenhuollon kustannuksista lakkautettaisiin. Jatkossa Kansaneläkelaitoksen YTHS:lle suorittamia korvauksia YTHS:n tuottaman korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kustannuksista ei rahoitettaisi sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen kautta, vaan valtion rahoitusosuudella ja korkeakouluopiskelijoilta perittävällä lakisääteisellä, veroluonteisella terveydenhoitomaksulla. Korvaukset eivät siten enää olisi sairausvakuutusrahastosta maksettavia sairaanhoitovakuutuksen kuluja, vaan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:ssä tarkoitettua sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavia kuluja. Muutokset tulisivat voimaan vuoden 2021 alusta.

Sairaanhoitovakuutuksen etuuksien ja korvausten rahoittamiseksi kaikilta vakuutetuilta peritään sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua kunnallisverotuksessa verotettavan tulon perusteella. Vakuutettujen rahoitusosuus on jaettu palkansaajien ja yrittäjien sekä etuudensaajien kesken.

Sairaanhoitovakuutuksen menot rahoitetaan valtion osuudella (44,9 %) ja vakuutettujen sairaanhoitomaksulla (55,1 %). Lisäksi valtion varoista rahoitetaan rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain 9 §:n 2—4 momentin sekä 20 ja 21 §:n perusteella maksettavat korvaukset siltä osin kuin Suomessa annettujen sairaanhoitoetuuksien perusteella ulkomailta saadut kulujen korvaukset eivät niitä kata.

Kun otetaan huomioon nykyinen lakisääteinen valtion osuus 44,9 % ja kilpailukyky sopimuksesta johtuva valtion erillisuus, rahoitusosuudet muuttuvat jatkossa siten, että vuodesta 2020 lukien valtion osuus on 67,0 % ja vakuutettujen sairaanhoitomaksulla rahoitettu osuus on 33,0 %. Rahoitusosuuksissa on otettu huomioon myös etuuksien ja korvausten toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintakulut. Eläke- ja etuustulosta peritään edelleen 0,17 prosenttiyksikköä korkeampaa sairaanhoitomaksua kuin ansiotulosta.

Valtioneuvosto vahvistaa sairausvakuutusmaksujen maksuprosentit vuosittain annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Sairausvakuutuksen rahoittamiseksi perittävät maksut seuraavat etuusmenojen ja ansiotason kehitystä. Kilpailukyky sopimuksesta johtuen vakuutettujen sairaanhoitomaksu on vuonna 2018 kunnallisverotuksessa verotettavasta ansiotulosta 0,00 % ja verotettavasta eläke- ja etuustulosta 1,53 %.

## 2.2 Nykytilan arviointi

### 2.2.1 Monikanavarahoitusta koskevat selvitykset

Suomalaisen terveydenhuollon monikanavaisen rahoitusjärjestelmän haasteita ja kehittämistarpeita on käsitelty viime vuosina useissa selvityksissä. Niissä on tarkasteltu erityisesti sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen kautta rahoitettujen korvausten ja etuuksien suhdetta julkisen terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen.<sup>1</sup>

### 2.2.2 Hoito- ja tutkimuskorvaukset

Sairausvakuutuslain mukaisten hoito- ja tutkimuskorvausten tarkoituksena on ollut lisätä vakuutettujen taloudellisia mahdollisuuksia käyttää yksityisen terveydenhuollon palveluja ja siten tukea vapautta valita terveystalouden palveluja. Korvausten tehtävänä ei ole ollut luoda vakuutetuille oikeuksia suomalaisen julkisen terveydenhuollon palveluvalikoimaa laajempaan palveluvalikoimaan, vaan korvata tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksia. Hoito- ja tutkimuskorvausten tarkoituksena on toimia julkisen terveydenhuollon palveluja täydentävänä järjestelmänä. Vakuutetulla on mahdollisuus valita sekä palveluntuottaja että lääkäri, hammaslääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö.

Rahoituksen monikanavaisuus on ollut sairaanhoitovakuutusjärjestelmän harkittu ominaisuus, jolla yhteiskunnan eri toimijoita on sitoutettu järjestelmään. Korvausjärjestelmän kautta julkisia varoja on kohdennettu tarpeelliseksi katsottuun tutkimukseen ja hoitoon. Samalla sairaudesta aiheutuvia kustannuksia on tasattu valtakunnallisesti vakuutettujen kesken. Korvaustajärjestelmä on myös osaltaan taannut sen, että asiakkaat saavat lääketieteellisesti perusteltua tutkimusta ja hoitoa ja että järjestelmän rahoittajat saavat tietoa rahoituksen kohdentumisesta. Suorakorvausmenettely palvelun yhteydessä ja lähes reaaliaikainen tietojen välitys palveluntuottajilta Kansaneläkelaitokseen on mahdollistanut ajantasaisen tietopohjan kaikista toimenpiteistä ja palveluista, joita yksityiset palveluntuottajat ovat tuottaneet ja joita Kansaneläkelaitos on korvannut.

---

<sup>1</sup> Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavarahoituksen purkamisen vaihtoehtoja koskeva selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:19. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3579-2>; Sairaanhoitovakuutuksen rooli osana sosiaali- ja terveystalouden järjestelmää. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:34. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3279-1>; Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen kehittäminen: Kohti yksikanavaista alueellista järjestäjä-rahoittajaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 21/2012. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085349>; Ehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen kehittämiseksi. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 19/2011. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5896-86-2>; Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen edut, haitat ja kehittämistarpeet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085346>.

Hoito- ja tutkimuskorvausten korvaustaksat ovat euromääräisiä, eikä niitä ole sidottu hinta- ja kustannuskehitystä kuvaavaan indeksiin. Julkisen talouden tasapainottamiseksi hoito- ja tutkimuskorvauksiin on viime vuosina kohdennettu useita säästötoimenpiteitä. Tämän seurauksena korvaustaso on nykyisin niin matala (13—16 %), että korvaukset eivät enää tosiasiallisesti lisää mahdollisuuksia palveluntuottajan valintaan.

Aiemmissa selvityksissä on arvioitu ehdotusta lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioiden, tutkimuksen ja hoidon korvausten poistamisesta terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen purkamiseksi. Korvausten poistamisen on arvioitu todennäköisesti jossain määrin lisäävän julkisen terveydenhuollon palvelujen kysyntää, mikä puolestaan lisäisi julkisen terveydenhuollon menoja. On kuitenkin pidetty epätodennäköisenä, että hoito- ja tutkimuskorvauksilla tuettu yksityisen terveydenhuollon kysyntä siirtyisi sellaisenaan julkisen terveydenhuollon kysynnäksi.

Selvityksissä on todettu, että kansainvälisten tutkimusten mukaan terveystaloudissa hintajousto on pientä eli terveystalouden hinta vaikuttaa vain vähän terveystalouden käyttöön. Hintajousto kuitenkin vaihtelee palvelutyypin mukaan. Hoito- ja tutkimuskorvausten korvaustason aleneminen on rekisteri- ja tilastotietojen perusteella vähentänyt yksityisten terveystalouden käyttöä ainoastaan pienituloisessa väestöosassa. Suurituloisen väestöosan yksityisten terveystalouden käyttöön korvaustason lasku ei ole vaikuttanut. Siten on arvioitu, että korvausten poistamisen seurauksena julkisen terveydenhuollon käyttäjiksi siirtyisi lähinnä henkilöitä, joille palvelun hinnalla on merkitystä. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttaminen saattaisi siten jossain määrin lisätä sosioekonomisia eroja yksityisten terveystalouden käytössä, koska ilman lakisääteisen sairausvakuutuksen kompensatiota pienituloisten henkilöiden taloudelliset mahdollisuudet täydentää saatavilla olevia julkisen terveydenhuollon palveluja yksityisen terveydenhuollon palveluilla heikkenisivät entisestään. Nykyisen korvaustason mataluudesta johtuen tämä vaikutus olisi kuitenkin vähäinen.

Hoito- ja tutkimuskorvausten poistamisen on aiemmissa selvityksissä arvioitu todennäköisesti jossain määrin lisäävän myös yksityisten sairauskuluvakuutusten markkinoita, mikä puolestaan lisäisi terveystalouden saatavuuden eriarvoisuutta. Yksityisissä vakuutuksissa vakuutusmaksut ja vakuutusehdot määräytyvät vakuutettavan riskin mukaan. Lakisääteisessä sairausvakuutuksessa vakuutusmaksut määräytyvät tulojen mukaan ja kaikilla vakuutetuilla on maksuista riippumatta yhtäläinen oikeus lakisääteisiin korvauksiin ja etuuksiin. Yksityisten vakuutusten on arvioitu lisääntyvän erityisesti työsuhde-etuina, jolloin eriarvoisuus työssä olevien ja työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden välillä kasvaisi. Yksityisten sairauskuluvakuutusten kysyntään vaikuttavat kuitenkin ensisijaisesti väestön taloudelliset mahdollisuudet vakuutusten hankintaan sekä julkisen terveydenhuollon palvelujen saatavuus. Koska sairausvakuutuslain mukaisten hoito- ja tutkimuskorvausten nykyinen korvaustaso on matala, korvausten säilyttäminen ei siten juurikaan hillitsisi yksityisten vakuutusten kasvavaa kysyntää.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksena maakuntien järjestämisvastuulle siirtyvässä julkisessa terveydenhuollossa otetaan käyttöön monituottajamalli. Asiakkaalla on mahdollisuus valita maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa myös yksityinen palveluntuottaja siten, kuin valinnanvapauslaissa säädetään. Valinnanvapausjärjestelmän voimaantulon jälkeen ei ole tarkoituksenmukaista, että terveystalouden tuottajan valintaa jatkossa tuettaisiin kahden lakisääteisen, toisistaan erillisen julkisen rahoitusjärjestelmän kautta.

### 2.2.3 Matkakorvaukset

Matkakorvausjärjestelmän kautta määritellään yhteiskunnan rahoitusosuus tarpeellisten terveydenhuoltoon ja kuntoutukseen suuntautuvien matkojen kustannuksista.

Sairausvakuutuslain mukaisissa matkakorvauksissa on kyse sairauden aiheuttamien kustannusten tasaamisesta. Tarpeettomien matkojen välttämiseksi on katsottu välttämättömäksi, että vakuutetulle itselleen jää matkasta maksettavaksi omavastuuosuus. Jotta matkakustannukset eivät nousisi kohtuuttomiksi etenkin silloin, kun henkilö joutuu tekemään paljon matkoja terveydenhuoltoon tai kuntoutukseen, on lisäksi säädetty vuotuisesta omavastuuosuudesta eli ns. matkakatosta.

Sairausvakuutuslain mukaisia matkakorvauksia on haettu vain pienestä osasta (n. 10—15 %) terveydenhuollon käynneistä. Syynä sille, miksi suurimmasta osasta käynneistä ei haeta matkakorvauksia, arvioidaan olevan korkea omavastuuosuus ja se, että korvausta pitää hakea toisesta järjestelmästä kuin missä hoitoa annetaan.

Matkakorvausjärjestelmän haasteena on ollut korvausmenojen kasvu. Matkakustannusten kasvuun vaikuttavat väestön ikääntyminen, julkisen liikenteen väheneminen, laitoshoidon väheneminen, erityisesti erikoissairaanhoidon palvelujen keskittäminen sekä kuntien ja kuntayhtymien hankkimien ostopalvelujen lisääntyminen.

Matkakustannusten kasvun hillitsemiseksi omavastuuosuutta korotettiin vuoden 2013 alusta 9,25 eurosta 14,25 euroon, vuoden 2015 alusta 16 euroon ja vuoden 2016 alusta 25 euroon. Samalla vuotuista omavastuuosuutta korotettiin vuoden 2013 alusta 157,25 eurosta 242,25 euroon, vuoden 2015 alusta 272 euroon ja vuoden 2016 alusta 300 euroon. Taksimatkojen yhdistelyllä on säästetty noin 16 miljoonaa euroa vuodessa sekä vuosina 2015 että 2016. Vuonna 2017 taksimatkojen yhdistelyllä on säästetty 18,2 miljoonaa euroa.

Matkakorvauksia maksetaan eniten harvaan asutuilla alueilla asuville henkilöille, iäkkäille henkilöille ja sairaalaan tehdyistä matkoista. Korvattavia matkoja vakuutettua kohden on ikäryhmistä eniten 10—14-vuotiailla. Valtaosa korvattavista matkoista on tehty julkiseen terveydenhuoltoon. Yli puolet korvatuista matkoista on tehty taksilla.

Väestömäärään suhteutettuna matkakorvauksia maksetaan eniten maaseutumaisissa kunnissa, mutta määrällisesti eniten Helsingissä ja muissa suurissa kaupungeissa. Vuonna 2015 asukasta kohti laskettuna matkakorvausmenot vaihtelivat kunnittain Utsjoen 524 eurosta Kauniaisten 22 euroon. Maakuntatasolla tarkasteltuna ero tasoittui Kainuun 138 eurosta Uudenmaan 37 euroon.

Alueiden välillä on eroja sekä siinä, kuinka suuri osa asukkaista saa matkakorvauksia, että siinä, kuinka paljon korvausta yhdestä matkasta maksetaan. Kun Sallassa 44 prosenttia asukkaista oli saanut matkakorvauksia, useimmissa Etelä-Suomen kunnissa osuus oli alle 10 prosenttia. Yhdestä yhdensuuntaisesta matkasta maksettiin korvausta Etelä-Suomessa keskimäärin noin 40 euroa ja Lapissa korkeimmillaan yli 150 euroa. Taksimatkan keskihinta vaihteli vuonna 2015 Utsjoen 290 eurosta Helsingin, Turun ja Tampereen sekä kahden pienen ahvenanmaalaiskunnan noin 30 euroon.

Yli kymmenesosa väestöstä saa matkakorvauksia, mutta valtaosalla korvausten saajista on vuodessa vain yksi tai kaksi korvattua matkaa, eli käytännössä yhteen käyntiin liittyvät matkat. Tätä selittää osittain kiireellisistä ambulansseilla tehdyistä sairaankuljetuksista maksettavien korvausten kuuluminen samaan korvausjärjestelmään, sillä näistä kustannuksiltaan omavastuuosuuden ylittävistä matkoista korvaukset haetaan lähes aina. Kansaneläkelaitoksen re-

kisteritietojen mukaan esimerkiksi vuonna 2015 taksimatkoista korvauksia saaneista lähes 400 000 henkilöstä yli puolella (57 %) oli vain yksi tai kaksi korvattua taksimatkaa.

Pieni osa matkakorvausten saajista kerryttää suuren osan korvausmenosta. Vuonna 2015 kaikista matkakorvauksia saaneista 6,9 prosenttia (44 000 henkilöä) sai puolet maksetuista matkakorvauksista. Heillä oli keskimäärin 54 korvattua matkaa vuodessa ja 72 prosenttia heidän matkakorvauksistaan aiheutui taksimatkoista. Heitä oli kaikissa sairaanhoitopiireissä, suhteellisesti eniten kuitenkin Lapissa ja Kainuussa. Lähes 40 prosenttia asui kaupunkimaisella alueella. Lääkäiden osuus oli suuri: 44 prosenttia eniten matkakorvauksia saaneista oli 70-vuotiaita tai tätä vanhempia ja yli puolet asui maaseudulla. Alle 65-vuotiaista eniten matkakorvauksia saaneista 32 prosenttia oli saanut Kansaneläkelaitoksen vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta.

Suhteessa sairaanhoidon kokonaiskustannuksiin matkakorvausmenot ovat pieniä, vuonna 2012 keskimäärin 4 prosenttia erikoissairanhoidon kustannuksista. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria. Helsingin seudun yliopistollisessa keskussairaalassa, jäljempänä *HYKS*, osuus on 2 prosenttia ja Lapin keskussairaalassa nelinkertainen, 8 prosenttia. Määrällisesti eniten sairaalamatkojen korvauksia maksetaan *HYKS*:iin tehdyistä matkoista. Kun sairaalamatkoista maksetut matkakorvaukset suhteutettiin toteutuneisiin käynti-/hoitojaksomääriin, *HYKS*-matkat olivat edullisimmasta päästä (16 euroa/käynti). Suurimmat matkakorvaukset yhtä käyntiä kohti laskettuna olivat Pohjois-Suomen sairaaloissa (Lapin keskussairaalassa 58 euroa/käynti).

Lähes 90 prosentista korvaukseen oikeuttavista matkoista ei haeta lainkaan matkakorvausta. Esimerkiksi vuonna 2013 erikoissairaanhoitoon, perusterveydenhuoltoon ja sairausvakuutuslain perusteella korvatulle yksityislääkärille tehtiin yhteensä noin 20 miljoonaa käyntiä tai hoitojaksoa eli 40 miljoonaa yhdensuuntaista matkaa. Matkoja korvattiin vuonna 2013 yhteensä 5,25 miljoonaa eli edellä esitettyyn 40 miljoonaan verrattuna noin 13 prosenttia.

Nykyisin terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevilla kunnilla ja kuntayhtymillä ei ole rahoitusvastuuta matkakorvauksista. Terveysministeriön järjestäjän ei tarvitse päätöksiä tehdessään ottaa huomioon sairausvakuutuslain perusteella korvattavia ja osittain asiakkaan itsensä maksamia matkakustannuksia. Tämä mahdollistaa julkiselle taloudelle ja asiakkaille aiheutuvien kokonaiskustannusten kannalta epätarkoituksenmukaisen osaoptimoinnin eli järjestäjän pyrkimyksen siirtää kustannusvastuuta toiselle toimijalle.

Sairaankuljetuksen vakuutettu- ja matkakohtaisen korvausjärjestelmän on useassa selvityksessä arvioitu vaikeuttavan ensihoidon kehittämistä. Ongelmana nykyisessä matkakorvausjärjestelmässä on se, että korvausta suoritetaan kuljetuksesta eikä ennen matkaa tai matkan aikana annetusta ensihoidosta. Tämän on arvioitu kannustavan potilaan kuljettamiseen ottamatta huomioon potilaan tilanarviota ja hoitoa. Korvausjärjestelmä on johtanut siihen, että potilas on saatettu kuljettaa hoitolaitokseen tarpeettomasti tai että potilas on saatettu kuljettaa lähimpään hoitopaikkaan tarkoituksenmukaisimman hoitopaikan sijasta, mikä edellyttää jatkokuljetuksia. Korvausjärjestelmä ei kannusta tehostamaan ensihoitoa, koska kuljetusten väheneminen pienentäisi palveluntuottajien saamia tuottoja. Useassa selvityksessä on ehdotettu rahoitusjärjestelmän uudistamista siten, että vakuutettu- ja matkakohtaisesta korvausjärjestelmästä siirryttäisiin kokonaispalvelun rahoittamiseen.<sup>2</sup>

---

<sup>2</sup> Ensihoidon rahoituksen kehittämistyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3230-2>; Selvitys ensihoidon ja sairaankuljetuksen kehittämisestä. Sairaankuljetuksen ja ensihoidon kehittämisen ohjausryhmän loppuraportti. Sosi-

Aiemmissa selvityksissä ja monikanavarahoituksen yksinkertaistamista koskevassa valmistelussa on tuotu esiin vaihtoehto, että terveydenhuollon matkojen järjestämis- ja rahoitusvastuu siirrettäisiin kokonaisuudessaan julkisen terveydenhuollon järjestäjille. Tällä tavoin järjestäjille tulisi kannustin ottaa huomioon terveyspalvelujen saavutettavuus ja tarvittavien kuljetusten kustannukset palvelujen järjestämisessä. Muutos kannustaisi palvelujen järjestämiseen julkiselle taloudelle ja asiakkaille aiheutuvien kokonaiskustannusten kannalta tehokkaalla tavalla.

Hallituksen monikanavarahoituksen yksinkertaistamisesta tekemien linjausten mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä on asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on valmistella terveydenhuollon matkojen siirtämistä maakuntien järjestämisvastuulle. Työryhmän toimikausi on 20.8.—31.12.2018.

Työryhmän tehtävänä on luonnostella hallituksen esitys ns. matkalaiksi. Työskentelyssä on otettava huomioon erityisesti sosiaali- ja terveydenhuolto- ja maakuntauudistus, perustuslailliset näkökohdat sekä vaikutukset julkiseen talouteen. Työryhmän on selvitettävä muun muassa perustuslaissa turvatuun yhdenvertaisuuden suhdetta maakuntien itsehallintoon, matkojen järjestämisen ja korvaamisen vaikutusta valinnanvapauslain yhdenvertaiseen toteutumiseen julkinen talous huomioiden, sosiaali- ja terveydenhuollon matkojen mahdollista yhdistelyä, rahoituskysymyksiä, tietojärjestelmien kehittämistä ja olemassa olevien tietojärjestelmien hyödyntämistä maakunnissa, yhteistyöalueiden roolia matkojen organisoinnissa, matkoihin oikeutettujen asiakkaiden henkilöpiiriä EU-oikeus huomioiden ja sääntelyn vaikutuksia.

### **3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset**

#### **3.1 Tavoitteet**

Esityksen tavoitteena on käynnistää terveydenhuollon ja sairaanhoidon monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamiseksi tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamisen tavoitteena on osaltaan vahvistaa maakuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuuta, ehkäistä julkisen talouden kokonaiskustannusten kannalta haitallista osaoptimointia ja edistää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten hallintaa. Tavoitteena on myös selkeyttää terveydenhuollon ja sairaanhoidon rahoituksen kokonaisuutta.

Monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamisen tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusjärjestelmä kannustaisi sosiaali- ja terveyspalvelut järjestäviä maakuntia ottamaan huomioon oman toimintansa vaikutukset väestön terveyteen, hyvinvointiin ja toimintakykyyn kokonaisuutena. Tavoitteena on, että rahoitusjärjestelmä osaltaan kannustaisi maakuntia parantamaan sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusvaikuttavuutta sekä ottamaan huomioon oman toimintansa vaikutukset julkiselle taloudelle aiheutuviin kokonaiskustannuksiin samoin kuin asiakkaille aiheutuviin kustannuksiin.

#### **3.2 Keskeiset ehdotukset**

Esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuslain perusteella maksettavat ensihoitopalveluun liittyvien kuljetusten korvaukset ja siirtokuljetusten korvaukset lakkautettaisiin vuoden 2021 alusta. Ensihoitopalveluun liittyvien kuljetusten ja siirtokuljetusten kustannuksia ei enää korvattaisi sairausvakuutuksesta riippumatta siitä, millä ajoneuvolla kuljetukset on tehty. Ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämisvastuu on nykyisin sairaanhoitopiireillä ja siir-

---

aali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2795-7>; Markku Kuisma: Ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelujen kehittäminen. Selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:26. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504227220>.

tymässä maakunnille vuoden 2021 alusta. Potilassiirtoina toteutettavien siirtokuljetusten järjestämisvastuu on tulossa maakunnille vuoden 2021 alusta. Siirtokuljetusten korvaukset lakkautettaisiin siltä osin kuin kyse on maakunnan järjestämisvastuulle tulevista potilassiirroista.

Valtion rahoitusosuus ensihoito- ja siirtokuljetusten korvausmenoista siirrettäisiin maakuntien rahoituksesta annetun lakiehdotuksen, jäljempänä *maakuntien rahoituslakiehdotus*, mukaiseen maakuntien yleiskatteelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitukseen. Vakuutettujen sairaanhoitomaksulla rahoitettavaa osuutta korvausmenoista ei ole mahdollista siirtää maakunnille, joten sairaanhoitomaksua alennettaisiin ja vastaava rahoitusosuus osoitettaisiin maakuntien rahoitukseen valtion varoista. Ehdotuksella turvattaisiin maakunnille riittävä rahoitus terveydenhuoltolain mukaisten ensihoitopalvelun ja siihen sisältyvien kuljetusten sekä potilassiirtojen ja siirtokuljetusten järjestämistehtävien toteuttamiseen. Ahvenanmaan maakunnalle siirrettäisiin vastaava rahoitus.

Esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuslain perusteella yksityisen terveydenhuollon palveluista maksettavat hoito- ja tutkimuskorvaukset eli yksityislääkärin ja yksityishammaslääkärin suorittaman ja määräämän tutkimuksen sekä antaman ja määräämän hoidon korvaukset lakkautettaisiin vuoden 2023 alusta. Ehdotus liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapausjärjestelmän voimaantuloon.

Sairausvakuutuslain perusteella korvataan yksityiseen terveydenhuoltoon tehdystä matkasta aiheutuneet kustannukset vain, jos yksityisessä terveydenhuollossa annettu hoito tai suoritettu tutkimus on sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa. Hoito- ja tutkimuskorvausten päätyttyä sairaanhoitoon liittyviä matkoja yksityiseen terveydenhuoltoon ei siten enää korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella. Sairaanhoitoon liittyvät matkat työterveyshuollon palveluihin olisivat edelleen sairausvakuutuksesta korvattavia silloin, kun työterveyshuolto on sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa.

Valtion rahoitusosuus hoito- ja tutkimuskorvausmenoista siirrettäisiin maakuntien rahoituslakiehdotuksen mukaiseen maakuntien yleiskatteelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitukseen. Vakuutettujen sairaanhoitomaksulla rahoitettavaa osuutta korvausmenoista ei ole mahdollista siirtää maakunnille, joten sairaanhoitomaksua alennettaisiin ja vastaava rahoitusosuus osoitettaisiin maakuntien rahoitukseen valtion varoista. Ehdotuksella turvattaisiin maakunnille riittävä rahoitus yksityisen terveydenhuollon palveluista korvausten lakkauttamisen seurauksena maakunnan järjestämään terveydenhuoltoon siirtyvien asiakkaiden palvelujen järjestämiseen. Ehdotuksella turvattaisiin myös valinnanvapauslain toimeenpanoa maakunnissa. Ahvenanmaan maakunnalle siirrettäisiin vastaava rahoitus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvat tekniset ja sisällöllisesti tarkentavat muutokset sairausvakuutuslakiin on tarkoitus tehdä myöhemmin ja samassa yhteydessä kuin vastaavat muutokset on tarkoitus tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädäntöön. Samalla tehtäisiin valinnanvapauslaista ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettavasta laista johtuvat muutokset sairausvakuutuslain matkakorvauksia koskeviin säännöksiin siirtymäajaksi eli siihen asti, kunnes terveydenhuollon matkat siirtyvät maakuntien järjestämisvastuulle. Muutokset on tarkoitus tehdä siten, että ne tulisivat voimaan vuoden 2021 alusta.

#### **4 Esityksen vaikutukset**

Esityksen vaikutusten arvioinnissa on otettava huomioon, että esityksellä on riippuvuuksia muihin hallituksen esityksiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kokonaisuuteen. Korvausten lakkauttamisen vaikutukset ovat myös yhteydessä siihen, miten sosiaali- ja ter-

veydenhuollon uudistuksen ja erityisesti valinnanvapausjärjestelmän toimeenpanovaihe etenee maakunnissa ja mitä lainsäädännöllisiä muutoksia uudistuksen seuraavassa vaiheessa tehdään.

#### 4.1 Taloudelliset vaikutukset

##### 4.1.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

Arvioitaessa hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen vaikutuksia asiakkaiden käyttäytymiseen ja siten julkiseen talouteen on otettava huomioon eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018 vp; jäljempänä *valinnanvapauslakiesitys*) ja sen vaikutukset julkisesti rahoitettuun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisella ei itsessään nähdä olevan suurta vaikutusta julkisen terveydenhuollon palvelujen kysyntään. Sen sijaan omistajataustaltaan monipuolistuva tuottajaverkko ja sen myötä tapahtuva julkisen terveydenhuollon palvelujen saatavuuden paraneminen sekä asiakkaiden laajentuva valinnanvapaus voivat vaikuttaa myös nykyisin yksityisen terveydenhuollon palveluja käyttävien asiakkaiden käyttäytymiseen. Edellä kuvatusta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestelmämuutoksesta johtuen tulevien julkisesti rahoitettujen palvelujen asiakasmäärien kokonaisuuden arviointiin liittyy merkittävää epävarmuutta. Syntyvien valinnanvapausmarkkinoiden kokoon ja rakenteeseen sekä siirtymiin yksityisen terveydenhuollon palveluista julkisen terveydenhuollon palveluihin vaikuttavat tulevaisuudessa maakuntien, palveluntuottajien ja asiakkaiden päätökset. Näin ollen vaikutusarviot ovat tältä osin pikemminkin skenaarioita tulevasta kuin tarkkoja laskelmia.

Vuosina 2015 ja 2016 hoito- ja tutkimuskorvausten taso aleni merkittävästi. Kansaneläkelaitos on selvityksessään arvioinut korvausten alenemisen vaikutuksia palvelujen käyttöön. Näyttää siltä, että korvausten taso on nykyisin jo niin alhainen, että korvauksilla ei olisi suurta merkitystä asiakkaan valintaan käyttää yksityisiä palveluja. Esimerkiksi vuonna 2016, kun korvausten taso laski noin 20 prosenttia, korvattujen yksityisten palvelujen asiakasmäärä laski vain noin kaksi prosenttia.

Vuonna 2017 yksityislääkäripalkkioiden korvausten saajia oli 1 542 000 ja korvattuja käyn-  
tejä 3,4 miljoonaa. Palvelujen kustannukset olivat noin 352 miljoonaa euroa ja korvauksia maksettiin noin 56 miljoonaa euroa. Korvaustaso oli keskimäärin 16,0 prosenttia.

Yksityisten lääkäripalvelujen käyttö on painottunut erikoislääkäripalveluihin, joten kustannuksista ja korvauksista valtaosa syntyy erikoislääkäripalkkioista. Vuonna 2017 korvattujen käyntien mukaan yksityisten erikoislääkäripalvelujen suurimmat erikoissalat olivat silmätaudit, naistentaudit ja synnytykset, ortopedia ja traumatologia, lastentaudit, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, yleislääketiede, ihotaudit ja psykiatria. Korvausten saajia oli 1 321 000 ja korvattuja käyn-  
tejä 2,7 miljoonaa. Erikoislääkäripalvelujen kustannukset olivat noin 304 miljoonaa euroa eli noin 86 prosenttia kaikista korvatuista yksityislääkäripalveluista ja korvauksia maksettiin noin 49 miljoonaa euroa.

Vuonna 2017 tutkimuksen ja hoidon korvausten saajia oli 1 179 000, korvattuja käyn-  
tejä 3,3 miljoonaa ja korvattuja toimenpiteitä 4,5 miljoonaa. Palvelujen kustannukset olivat noin 294 miljoonaa euroa ja korvauksia maksettiin noin 40 miljoonaa euroa. Korvaustaso oli keskimäärin 13,7 prosenttia. Korvattujen toimenpiteiden mukaan tutkimuksen ja hoidon korvauksia maksettiin eniten laboratoriotutkimuksista, fysioterapiasta ja radiologisista tutkimuksista.

Vuonna 2017 hammashoidon korvausten saajia oli 998 000, korvattuja käyn-  
tejä 2,5 miljoonaa ja korvattuja toimenpiteitä 4,0 miljoonaa. Palvelujen kustannukset olivat noin 354 miljoonaa

euroa ja korvauksia maksettiin noin 52 miljoonaa euroa. Korvaustaso oli keskimäärin 14,8 prosenttia. Etenkin aiemmin korvaustason ollessa nykyistä korkeampi, hammashoidon korvauksilla on ollut merkitystä aikuisten suun terveydenhuollon palvelujen saatavuudelle, koska suuri osa aikuisväestöstä käyttää yksityisiä suun terveydenhuollon palveluja.

Arvioitaessa hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen vaikutuksia on syytä arvioida tilannetta erilaisten palvelukäyttäjryhmien kautta. Yksityisten lääkärinpalvelujen käyttäjiä ovat erityisesti alle 10-vuotiaat lapset, työikäisistä 20—30-vuotiaat aikuiset ja eläkeikää lähestyvät 55—60-vuotiaat. Nuorilla aikuisilla saattaa olla yksittäisiä yleislääkäritasoisia käyntejä muun muassa työnantajan edellyttämän sairauspoissaolotodistuksen tai ajokorttitarkastuksen ja -todistuksen vuoksi. Viimeksi mainittu kuitenkin vähenee muun muassa Trafin linjausten vuoksi.

Alle 15-vuotiailla lapsilla ja nuorilla korostuu yksityisten sairauskuluvakuutusten käyttö ja toisaalta julkisesti rahoitettujen ja tuotettujen neuvolapalvelujen ja erikoissairaanhoidon käyttö. Tällä hetkellä yksityinen sairauskuluvakuutus on lähes 52 prosentilla lapsiperheistä, eli 458 960 lapsella, kun Suomessa vuonna 2016 oli alle 15-vuotiaita henkilöitä 891 486. Kansaneläkelaitoksen selvityksen mukaan yksityinen vakuutus näyttää johtavan erityisesti lapsilla yksityisen terveydenhuollon palvelujen käyttöön ja myös lisääntyneeseen palvelukäyttöön. Selvityksen mukaan tärkeimmät syyt yksityisen vakuutuksen hankintaan ovat nopea hoitoon pääsy, laajempi palveluvalikoima ja koettu yksityisen terveydenhuollon palvelujen parempi laatu.

Pelkällä hoito- ja tutkimuskorvausten poistumisella ei arvioida olevan kovin suurta vaikutusta yksityisen sairauskuluvakuutuksen ottaneiden palvelujen käyttöön. Sen sijaan valinnanvapauslakiesityksen vaikutus voi olla merkittävämpi. Tähän vaikuttaa kuitenkin keskeisesti sosiaali- ja terveyskeskusten erikoissairaanhoidon tasoinen palvelutarjonta, eli se, onko sosiaali- ja terveyskeskuksissa saatavilla esimerkiksi lastenlääkäripalveluja. Osa yksityisen terveydenhuollon käynneistä lapsilla on ollut terveysvaikutuksiltaan pieniä, lähinnä tarkastusluonteisia, ja nämä käynnit eivät todennäköisesti siirtyisi sosiaali- ja terveyskeskuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan ainakaan alkuvaiheessa kokonaissiirtyminen maakunnan järjestämän terveydenhuollon palveluihin ei olisi kovin suurta, enintään 4 prosentin luokkaa, eli noin 14 000 lasta, etupäässä suurissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa.

Työterveyshuollon sairaanhoitopalvelujen piirissä oleville henkilöille korvausten lakkauttamisella ei juuri olisi merkitystä. Heilläkin suurempi odotettu muutos tulee mahdollisesti valinnanvapauslain aiheuttamasta palvelutarjonnan lisääntymisestä ja julkisesti rahoitettujen palvelujen saatavuuden paranemisesta. Toisaalta työterveyshuollon maksuttomuus ohjaa palvelujen käyttöä jatkossakin kyseisiin palveluihin.

Työterveyshuollon ulkopuolisilla yksityisiä palveluja käyttävillä henkilöillä sekä työterveyshuoltoa yksityisillä palveluilla täydentävillä henkilöillä päätöksenteon ja käyttäytymisen kannalta merkittävässä asemassa ovat tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän palvelutarjonta ja jonotusajat. Jos tiettyjä asiakkaiden tarvitsemia palveluja ei ole riittävästi saatavilla maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa, siirtymää niihin ei juuri arvioida tulevan.

Korvausten lakkauttamisen arvioidaan heikentävän vähäisessä määrin fysioterapiapalvelujen käyttömahdollisuuksia, etenkin jos fysioterapiapalvelujen tarpeeseen ei kyetä riittävästi vastaamaan maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa. Osa asiakkaista saattaa tällöin jäädä palvelujen ulkopuolelle, jolloin heidän terveysongelmiensa vaikeutuminen lisäisi julkisen talouden kustannuksia pidemmällä aikavälillä. Fysioterapiapalvelujen saatavuutta on kuitenkin mahdollista parantaa esimerkiksi fysioterapeuttien suoravastaanottojen tai asiakassetelien avulla. On myös mahdollista, että yksityisten fysioterapiapalvelujen käyttö ei juurikaan vä-

henisi, jos yksityisiä fysioterapiapalveluja olisi edelleen kattavasti tarjolla, koska asiakkaat ovat tottuneet käyttämään niitä ja omavastuuosuudet ovat jo nykyisin suuret.

Hammashoidon korvausten lakkauttamisella saattaa olla vaikutusta julkisten suun terveydenhuollon palvelujen kysynnän lisääntymiseen. Suun terveydenhuollon palvelujen saatavuus maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa vaikuttaa asiakkaiden käyttäytymiseen kuitenkin korvausten lakkauttamista merkittävästi enemmän. Merkitystä on erityisesti valinnanvapausjärjestelmän käyttöönotolla ja suunhoidon yksiköiden määrällä ja niiden toiminnan kehittämisellä. Hammashoidon osalta keskeistä on tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän palveluvalikoima, jonotusajat ja hoitovälit.

Yksityisen hammashoidon korvaustaso on tällä hetkellä keskimäärin 14 prosenttia eli asiakkaat maksavat palvelun hinnasta valtaosan itse. Myös kuntien järjestämässä suun terveydenhuollossa asiakasmaksuilla katetaan jo noin 30 prosenttia aikuisten hoidon kustannuksista. Kuitenkin hoidossa on arvioitu olevan jo valmiiksi patoutunutta kysyntää, jota korvausten lakkauttaminen pikemminkin lisäisi kuin purkaisi. Vaikutus ei siten muodostuisi niinkään korvausten lakkauttamisen kautta, vaan kysymys on enemmänkin nykyisen järjestelmän kohtaannon ongelmista, jotka korostuisivat yksityisen hammashoidon korvausten lopettamisen myötä. Lisäksi on huomioitava, että suun terveydenhuoltoa varten ei juuri ole yksityisiä sairauskuluvakuutuksia ja suun terveydenhuolto harvoin sisältyy työterveyshuollon sairaanhoito- palveluihin.

Jos taas maakunnan järjestämien suun terveydenhuollon palvelujen saatavuus ei vastaisi palvelutarvetta, yksityisten suun terveydenhuollon palvelujen käyttö ei välttämättä juurikaan vähenisi, koska suuri osa aikuisväestöstä on tottunut käyttämään yksityisiä palveluja ja omavastuuosuudet ovat jo nykyisin suuret. On kuitenkin mahdollista, että tällöin ne asiakkaat, joille palvelujen hinnalla on merkitystä, eivät hakeutuisi suun terveydenhuollon palveluihin samassa määrin ja yhtä aikaisessa vaiheessa kuin nykyisin. Tämä saattaisi lisätä suunterveyden ongelmien vaikeutumista ja siten julkisten palvelujen kustannuksia pidemmällä aikavälillä.

Kokonaisuudessaan hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisella arvioidaan olevan melko maltilliset vaikutukset asiakasmääriin julkisesti rahoitetuissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Yhteisvaikutus valinnanvapauslakiesityksen mahdollistaman julkisesti rahoitetun yksityisen tuotannon kanssa voi kuitenkin olla selvästi suurempi. Sosiaali- ja terveysministeriö on karkeasti arvioinut, että yhteisvaikutus voisi olla noin 10 prosentin luokkaa asiakasmäärisä. Kysynnän muutos tulisi tapahtumaan porrastetusti.

Sairaankuljetuksen eli ensihoito- ja siirtokuljetusten korvaukset lakkautettaisiin vuoden 2021 alusta lukien. Kansaneläkelaitoksen toimittamien tietojen perusteella arvioitu korvausmeno on yhteensä 107 miljoonaa euroa, josta valtion rahoitusosuus on 72 miljoonaa euroa ja vakuutettujen rahoitusosuus on 35 miljoonaa euroa. Yksityisen terveydenhuollon hoito- ja tutkimuskorvaukset lakkautettaisiin vuoden 2023 alusta lukien. Kansaneläkelaitoksen toimittamien tietojen perusteella arvioitu korvausmeno on yhteensä 174 miljoonaa euroa, josta valtion rahoitusosuus on 117 miljoonaa euroa ja vakuutettujen rahoitusosuus 57 miljoonaa euroa.

Hoito- ja tutkimuskorvausten päätyttyä sairaanhoitoon liittyviä matkoja yksityiseen terveydenhuoltoon ei enää korvattaisi vuoden 2023 alusta lukien. Matkakorvausmenon arvioidaan vähenevän 5 miljoonaa euroa vuodesta 2023 alkaen. Tästä valtion rahoitusosuus on 3,4 miljoonaa euroa ja vakuutettujen rahoitusosuus on 1,6 miljoonaa euroa.

Ensihoito- ja siirtokuljetusten korvausten sekä hoito- ja tutkimuskorvausten valtion rahoitusosuus ja vakuutettujen rahoitusosuutta vastaava rahamäärä siirrettäisiin maakuntien sosiaali- ja

terveydenhuollon rahoitukseen. Vakuutettujen rahoitusosuuden poistuminen alentaisi sairaanhoitomaksua arviolta 0,03 prosenttiyksiköllä vuonna 2021 ja 0,05 prosenttiyksiköllä vuonna 2023. Vakuutettujen rahoitusosuuden poistuminen kompensoitaisiin valtion rahoituksella ja toteutettaisiin kustannusneutraalisti verotusta muuttamalla.

Maakunnille siirtyvissä tehtävissä on lähtökohtana, että valtion maakunnille kohdentama rahoitus vastaa lähtötason tilannetta ja palvelujen järjestämisen aiheuttamia kustannuksia. Jotta nykyinen rahoitustaso säilyisi myös ensihoito- ja siirtokuljetusten osalta, maakunnille siirtyvä rahoitus vastaisi sekä valtion että vakuutettujen rahoitusosuutta ja olisi yhteensä 107 miljoonaa euroa.

Hoito- ja tutkimuskorvausten osalta pelkkä korvausten lakkauttaminen ei välttämättä aiheuttaisi vastaavaa kysynnän lisäystä julkisesti rahoitettuihin palveluihin. Kuitenkin korvausten kautta tuleva rahoitus on merkittävä erä terveydenhuollon julkista kokonaisrahoitusta ja sen supistaminen niukentaisi palvelujärjestelmän resursseja merkittävästi. Ottaen lisäksi huomioon, että esitys on osa sosiaali- ja terveydenhuollon laajempaa uudistusta, jossa valinnanvapauden mukanaan tuoma oletettu kysynnän kasvu lisää maakuntien menoja, on perusteltua siirtää sekä valtion että vakuutettujen rahoitusosuutta vastaava rahoitus eli yhteensä 174 miljoonaa euroa osaksi maakuntien saamaa rahoitusta.

Koska rahoitus määräytyisi maakuntien rahoituslakiehdotuksen 3 luvun mukaisesti, kyseinen rahoitus muuttuisi vuosittain samoin perustein kuin muiden maakunnille siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rahoitus.

Ahvenanmaan maakunnalle siirrettäisiin sekä ensihoito- ja siirtokuljetusten korvauksia että hoito- ja tutkimuskorvauksia vastaava rahoitus valtion varoista.

Esityksellä on vähentäviä vaikutuksia Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston toimintakuluihin vuodesta 2023 alkaen.

#### 4.1.2 Vaikutukset maakuntien talouteen

Ahvenanmaan osuus sairaankuljetuksen eli ensihoito- ja siirtokuljetusten korvauksista olisi 0,5 miljoonaa euroa ja yksityisen terveydenhuollon hoito- ja tutkimuskorvauksista 1,1 miljoonaa euroa.

Maakuntien rahoituslakiehdotuksen 3 luvun mukaiset kriteerit perustuvat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen, jossa matkakorvaukset sekä yksityisten terveystalvelujen hoito- ja tutkimuskorvaukset eivät ole mukana. Erityisesti matkakorvausten osalta maakuntien rahoituslakiehdotuksen kriteerit eivät todennäköisesti huomioi syrjäseutujen poikkeusolosuhteita riittävällä tavalla.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on valmistele massaa uutta sosiaali- ja terveydenhuollon korvauskriteerejä selvittävää tutkimusta, jossa myös lakkautettaviksi ehdotettuja sairaanhoitokorvauksia vastaava rahoitus voidaan ottaa huomioon. Maakuntien rahoituksesta annettavaan lakiin tuleekin tulevaisuudessa tehdä uusia tutkimustuloksia vastaavat muutokset eli maakuntien rahoituksesta annettavan lain määräytymisperusteita tulee muuttaa vastaavasti. Tiettyjen sairaanhoitokorvausten suhteellinen osuus koko sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta on kuitenkin varsin pieni. Näin ollen vaarana on, että tietyt olosuhdetekijät, kuten pitkät etäisyydet, eivät välttämättä näy riittävällä tavalla tarvetekijöiden painoissa. Näiltä osin onkin syytä tarkastella maakuntien rahoituksen määräytymistekijöiden painoja kokonaisuutena ottaen huomioon tarvekriteerien lisäksi esimerkiksi asukastiheys.

Lakkautettaviksi ehdotettuja korvauksia vastaava rahoitus voitaisiin kohdentaa maakunnille rahoituslakiehdotuksen 3 luvun mukaisesti siten, että rahoitus jakautuisi riittävällä tavalla maakuntakohtaisia tarpeita kuvaavasti. Koska lakkautettaviksi ehdotetut korvaukset ovat jokseenkin pieni osa koko maakuntien laskennallista yleiskatteellista rahoitusta, maakuntien rahoituksen riittävyyttä arvioitaessa tulee tarkastella koko maakunnan yleiskatteellista rahoitusta ja sen tasoa suhteessa lakisääteisiin tehtäviin, ei pelkästään yksittäistä siirtyvää tehtävää ja sen rahoituksen muutosta.

Maakunnittainen nykytila-arvio hoito- ja tutkimuskorvauksista perustuu Kansaneläkelaitoksen toimittamiin tietoihin. Maakuntien osuudet koko maan korvauksista vuonna 2023 on oletettu vuoden 2017 tilanteen mukaisiksi. Maakunnittainen laskennallinen rahoitus perustuu maakuntien rahoituslakiehdotuksen 3 luvun mukaiseen laskennalliseen rahoitusmalliin, sillä oletuksella, että laskennallinen rahoitus on täysimääräisesti voimassa. Maakuntakohtaisten laskennallisten hoito- ja tutkimuskorvausten arvioinnissa on käytetty viimeisintä maakuntien arviolaskelmatietoa (päivitetty 25.9.2018). Muutokset nykytilan ja laskennallisen jaon välillä ovat rahoituksen kokonaistaso huomioiden maltilliset, vaihteluväli -10 / +16 euroa asukasta kohti.

**Taulukko 1.** Yksityisten terveystalvelujen hoito- ja tutkimuskorvaukset ja rahoituksen muutokset, kun korvausmenosta siirtyy sekä vakuutettujen että valtion rahoitusosuutta vastaava rahamäärä

| Maakunta        | Arvio yksityisen sairaanhoidon korvauksista, € | Arvio yksityisen sairaanhoidon korvauksista, €/as | Laskennallinen arvio, € (hyte mukana) | Laskennallinen arvio, €/as | Muutokset, € | Muutokset, €/as |
|-----------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------------|---------------------------------------|----------------------------|--------------|-----------------|
| Uusimaa         | 61 303 534                                     | 37                                                | 45 980 029                            | 28                         | -15 323 506  | -9              |
| Varsinais-Suomi | 19 577 086                                     | 41                                                | 14 878 985                            | 31                         | -4 698 101   | -10             |
| Satakunta       | 7 817 941                                      | 35                                                | 7 237 237                             | 33                         | -580 703     | -3              |
| Kanta-Häme      | 5 333 996                                      | 31                                                | 5 467 739                             | 32                         | 133 743      | 1               |
| Pirkanmaa       | 17 027 799                                     | 33                                                | 15 654 873                            | 30                         | -1 372 925   | -3              |
| Päijät-Häme     | 5 672 538                                      | 27                                                | 6 889 706                             | 33                         | 1 217 169    | 6               |
| Kymenlaakso     | 5 580 056                                      | 33                                                | 5 921 996                             | 35                         | 341 940      | 2               |
| Etelä-Karjala   | 3 337 771                                      | 26                                                | 4 425 522                             | 34                         | 1 087 751    | 8               |
| Etelä-Savo      | 3 759 954                                      | 27                                                | 5 206 029                             | 38                         | 1 446 074    | 10              |
| Pohjois-Savo    | 6 635 117                                      | 26                                                | 9 006 011                             | 36                         | 2 370 894    | 9               |
| Pohjois-Karjala | 4 150 941                                      | 25                                                | 6 058 065                             | 36                         | 1 907 124    | 11              |
| Keski-Suomi     | 6 589 307                                      | 24                                                | 8 930 430                             | 33                         | 2 341 123    | 9               |
| Etelä-Pohjanmaa | 4 695 341                                      | 24                                                | 6 780 198                             | 35                         | 2 084 857    | 11              |
| Pohjanmaa       | 4 746 060                                      | 27                                                | 5 588 483                             | 32                         | 842 423      | 5               |

HE 297/2018 vp

|                   |           |    |  |            |    |  |           |    |
|-------------------|-----------|----|--|------------|----|--|-----------|----|
| Keski-Pohjanmaa   | 1 495 334 | 22 |  | 2 221 317  | 32 |  | 725 983   | 11 |
| Pohjois-Pohjanmaa | 9 782 658 | 24 |  | 13 332 376 | 32 |  | 3 549 718 | 9  |
| Kainuu            | 1 697 821 | 23 |  | 2 842 307  | 38 |  | 1 144 486 | 15 |
| Lappi             | 3 904 769 | 22 |  | 6 686 717  | 37 |  | 2 781 949 | 16 |

Sairaankuljetuksen korvausten lakkauttaminen ja rahoituksen siirtäminen osaksi maakuntien yleiskatteellista rahoitusta jakaantuu maakunnittain vaihtelevasti. Maakunnittainen nykytila-arvio sairaankuljetuksen korvauksista perustuu Kansaneläkelaitoksen toimittamiin tietoihin. Maakuntien osuudet koko maan korvauksista vuonna 2021 on oletettu vuoden 2017 tilanteen mukaisiksi. Maakunnittainen laskennallinen rahoitus perustuu maakuntien rahoituslakiehdotuksen 3 luvun mukaiseen laskennalliseen rahoitusmalliin, sillä oletuksella, että laskennallinen rahoitus on täysimääräisesti voimassa. Maakuntakohtaisten laskennallisten sairaankuljetuksen korvausten arvioinnissa on käytetty viimeisintä maakuntien arviolaskelmatietoa (päivitetty 25.9.2018).

Muutokset nykytilan ja laskennallisen jakauman välillä ovat paikoitellen merkittäviä, korkeimmillaan noin 15 euroa asukasta kohti. Ottaen kuitenkin huomioon maakuntien rahoituksen kokonaistason, on muutos maltillinen. Kuten muidenkaan maakunnalle siirtyvien tehtävien osalta, ei tässäkin yhteydessä ole mielekästä tarkastella pelkästään kyseistä tehtävää. Maakuntien tehtävät ja rahoitus muodostavat kokonaisuuden, ja yleiskatteellisuudesta johtuen merkittävää on rahoituksen kokonaistaso.

**Taulukko 2.** Sairaankuljetuksen korvaukset ja rahoituksen muutokset, kun korvausmenosta siirtyy sekä vakuutettujen että valtion rahoitusosuutta vastaava rahamäärä

| Maakunta        | Arvio sairaankuljetuksen korvauksista, € | Arvio sairaankuljetuksen korvauksista, €/as |  | Laskennallinen arvio, € (hyte mukana) | Laskennallinen arvio, €/as |  | Muutokset, € | Muutokset, €/as |
|-----------------|------------------------------------------|---------------------------------------------|--|---------------------------------------|----------------------------|--|--------------|-----------------|
| Uusimaa         | 22 622 869                               | 14                                          |  | 28 268 989                            | 17                         |  | 5 646 120    | 3               |
| Varsinais-Suomi | 6 728 648                                | 14                                          |  | 9 147 751                             | 19                         |  | 2 419 103    | 5               |
| Satakunta       | 4 623 336                                | 21                                          |  | 4 449 527                             | 20                         |  | -173 808     | -1              |
| Kanta-Häme      | 2 767 941                                | 16                                          |  | 3 361 621                             | 19                         |  | 593 680      | 3               |
| Pirkanmaa       | 8 785 612                                | 17                                          |  | 9 624 775                             | 19                         |  | 839 164      | 2               |
| Päijät-Häme     | 3 439 975                                | 17                                          |  | 4 235 862                             | 20                         |  | 795 887      | 4               |
| Kymenlaakso     | 3 095 259                                | 18                                          |  | 3 640 903                             | 22                         |  | 545 644      | 3               |
| Etelä-Karjala   | 2 132 719                                | 16                                          |  | 2 720 856                             | 21                         |  | 588 137      | 5               |
| Etelä-Savo      | 3 603 160                                | 26                                          |  | 3 200 719                             | 23                         |  | -402 441     | -3              |

## HE 297/2018 vp

|                   |            |    |  |           |    |            |     |
|-------------------|------------|----|--|-----------|----|------------|-----|
| Pohjois-Savo      | 6 519 575  | 26 |  | 5 536 987 | 22 | -982 588   | -4  |
| Pohjois-Karjala   | 4 922 817  | 30 |  | 3 724 560 | 22 | -1 198 257 | -7  |
| Keski-Suomi       | 6 298 829  | 23 |  | 5 490 519 | 20 | -808 309   | -3  |
| Etelä-Pohjanmaa   | 4 747 312  | 24 |  | 4 168 535 | 21 | -578 777   | -3  |
| Pohjanmaa         | 2 902 615  | 16 |  | 3 435 856 | 19 | 533 241    | 3   |
| Keski-Pohjanmaa   | 1 557 134  | 23 |  | 1 365 688 | 20 | -191 446   | -3  |
| Pohjois-Pohjanmaa | 12 089 431 | 29 |  | 8 196 881 | 20 | -3 892 551 | -9  |
| Kainuu            | 2 801 183  | 38 |  | 1 747 479 | 24 | -1 053 704 | -14 |
| Lappi             | 6 790 155  | 38 |  | 4 111 062 | 23 | -2 679 094 | -15 |

### 4.1.3 Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Jatkossa maakunnan järjestämän ensihoitopalvelun asiakasmaksusta ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveystalouksien asiakasmaksuista annettavassa laissa. Asiakasmaksu olisi nykyisen sairaankuljetuksen yhdensuuntaisen matkan omavastuuosuuden suuruinen eli 25 euroa. Ensihoitopalvelusta perittävä maksu kerryttäisi jatkossa sosiaali- ja terveystalouksien asiakasmaksuista annettavassa laissa tarkoitettua maksukattoa. Maakunnan järjestämistä vastuulla olevista siirtokuljetuksista ei perittäisi asiakasmaksua.

Asiakkaan maksettavaksi jäävät saman kalenterivuoden aikana syntyneet sairausvakuutuslain mukaan korvattavien matkojen omavastuuosuudet kerryttävät vuotuista omavastuuosuutta eli ns. matkakatto, jonka suuruus on 300 euroa. Sairaankuljetuksen korvausten lakkauttamisella olisi siten vaikutuksia ns. matkakaton kertymiseen.

Nykyisin ensihoitopalvelusta aiheutuvia omavastuuosuuksia on harvalla asiakkaalla tai niitä on vain yksittäisiä vuodessa. Kansaneläkelaitoksen korvaustietojen mukaan esimerkiksi ambulanssilla tehtyjä matkoja oli keskimäärin 1,6 matkaa korvauksen saajaa kohti vuonna 2017. Ensihoito- ja siirtokuljetusten omavastuuosuuksien poistuminen ns. matkakatto kerryttävistä omavastuuosuuksista vaikuttaisi siten suhteellisen vähän ns. matkakaton kertymiseen.

Ambulanssimatkojen käyttö painottuu iäkkäämpiin ihmisiin. Yli 75-vuotiaiden osuus kaikista ambulanssimatkoista oli vuonna 2017 noin 44 prosenttia. Ensihoitopalveluun sisältyviä kuljetuksia käyttävillä asiakkailla voi olla myös muita sosiaali- ja terveystalouksien asiakasmaksuja keskimääräistä enemmän, joten heillä maksukatto täyttyy useammin kuin väestössä keskimää-

rin. Lisäksi ensihoitokuljetusten asiakasmaksujen sisällyttäminen maksukatossa huomioon otettaviin asiakasmaksuihin nostaa maksukaton rajan yläpuolelle täysin uusia asiakkaita.

Esityksen seurauksena yksityisen terveydenhuollon palvelut jäisivät asiakkaan itsensä kokonaan kustannettaviksi tai mahdollisesti työterveyshuollon taikka asiakkaan itsensä tai työnantajan ottaman yksityisen sairauskuluvakuutuksen kautta rahoitettaviksi. Sairausvakuutuslain perusteella korvataan yksityiseen terveydenhuoltoon tehdystä matkasta aiheutuneet kustannukset vain, jos yksityisessä terveydenhuollossa annettu hoito tai suoritettu tutkimus on sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa. Hoito- ja tutkimuskorvausten päätyttyä sairaanhoitoon liittyviä matkoja yksityiseen terveydenhuoltoon ei siten enää korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella. Siten myös yksityisen terveydenhuollon palveluihin tehtyjen matkojen kustannukset jäisivät asiakkaan itsensä kustannettaviksi.

#### **4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan**

Esityksellä on vaikutuksia Kansaneläkelaitoksen toimintaan ja henkilöstöön. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttaminen johtaisi henkilötyövuosien laskuun sairaanhoitokorvausten toimeenpanossa kuusi kuukautta lain voimaantulon jälkeen korvausten hakuajan mukaisesti. Myös sairaankuljetuksen korvausten lakkauttaminen johtaisi henkilötyövuosien vähäiseen laskuun sairaanhoitokorvausten toimeenpanossa.

Esityksellä on vaikutuksia myös sairauskassojen ja työpaikkakassojen toimintaan. Suomessa on toimituslupa 122 sairauskassalla. Näistä alle puolet toimii työpaikkakassana. Sairauskassat korvaavat jäsenilleen vakuutuskassalakiin (1164/1992) perustuen ja sääntöjensä mukaisesti sairaanhoitoa ja tutkimuksia. Korvauksia maksetaan myös yksityisen terveydenhuollon palveluista. Sairauskassat rahoittavat toimintansa pääosin jäseniltään saamalla maksuilla, ja osassa sairauskassoista työnantajat osallistuvat rahoitukseen maksamalla ns. kannatusmaksua. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttaminen vaikuttaisi kassojen taloudelliseen tilanteeseen. Tilanne, jossa julkista terveydenhuoltoa jouduttaisiin edelleen täydentämään yksityisillä terveyspalveluilla ilman nykyistä sairausvakuutuksen korvausosuutta, nostaisi kassojen korvausmenoa. Tämä korvausmenon nousu olisi katettava suuremmilla jäsenmaksuilla ja työnantajilta perittävillä suuremmilla kannatusmaksuilla. Lisäksi valinnanvapausjärjestelmän voimaantulon ja hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen vaihteellisuus ja eriaikaisuus lisäisivät kassoissa tehtävää työtä.

Esityksen seurauksena sairausvakuutuslain perusteella annettavat Kansaneläkelaitoksen päätökset sairaankuljetuksen korvauksista ja hoito- ja tutkimuskorvauksista päättyisivät. Siten kyseisistä päätöksistä ei myöskään enää valitettaisi sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakuntaan ja edelleen vakuutusoikeuteen. Vaikutukset muutoksenhakuelimiin toteutuisivat viiveellä ottaen huomioon korvausten hakuajan, valitusajat ja valitusten käsittelyajat.

Hoito- ja tutkimuskorvaukset ovat tarjonneet näkyvyyden yksityiseen palvelutuotantoon. Korvausjärjestelmään liittyvät seuranta- ja valvontatehtävät ovat tukeneet yhtenäisiä hoitokäytäntöjä ja ohjanneet yksityistä palvelutuotantoa hyvien hoitokäytäntöjen suuntaan Kansaneläkelaitoksen ohjeistusten, asiatarkastuksen, valvonnan ja auditointien avulla. Kansaneläkelaitos on ilmoittanut lupaviranomaiselle korvausten toimeenpanossa esiin nousseista tapauksista, jos on ollut syytä epäillä, että hoidot eivät ole olleet asianmukaisia. Esityksellä on siten vaikutuksia myös lupa- ja valvontaviranomaisten toimintaan.

#### **4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset**

##### **4.3.1 Vaikutukset kansalaisten asemaan**

Julkinen sairausvakuutus on mahdollistanut valinnanvapauden yksityisen terveydenhuollon palveluissa vuodesta 1964 lähtien. Julkisen sairausvakuutuksen tukemana kansalaiset ovat voineet täydentää julkisen terveydenhuollon palveluja yksityisen terveydenhuollon palveluilla ja valita palveluntuottajan. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttaminen koskee suurta osaa väestöstä. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisella arvioidaan olevan jossain määrin vaikutuksia julkisen terveydenhuollon palvelujen kysyntään, tarpeelliseen sairaanhoitoon pääsyyn ja siten kansalaisten asemaan. Lakkauttamisen vaikutusten arviointi ja ennakointi on kuitenkin haastavaa tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä ja toimintaympäristö kokonaisuudessaan on muutosvaiheessa. Tästä johtuen korvausten lakkauttaminen olisi tehtävä hallitusti. Korvausten päättyessä vuoden 2023 alusta maakuntien järjestämässä terveydenhuollossa on vastattava asukkaiden palvelutarpeeseen ja mahdollisesti jossain määrin lisääntyneeseen julkisen terveydenhuollon palvelujen kysyntään riittävillä terveystalvakuuilla. Korvausjärjestelmällä on nykyisin myös palveluohjauksellinen tehtävä, joten samalla palveluohjausta on kehitettävä.

Julkisista varoista maksettavien korvausten poistuminen voi vaikuttaa yksityisiä palveluja käyttävien asiakkaiden käyttäytymiseen ja siirtymiseen julkisen terveydenhuollon palvelujen käyttäjiksi, vaikka nykyinen korvaustaso onkin matala. On mahdollista, että kansalaiset voivat kokea nykyisen korvauksen merkityksen suuremmaksi kuin se määrällisesti on. Korvausjärjestelmä saattaa myös toimia kannustimena käyttää omia varoja terveydestä huolehtimiseen. Tällöin korvausten poistuminen saatetaan kokea siten, että maakunnan järjestämään terveydenhuoltoon hakeudutaan, jotta saataisiin tukea julkisista varoista terveystalvakuu käyttöön, myös vastineeksi maksetuille veroille. Vaikutuksia asiakkaiden käyttäytymiseen ja asemaan on kuitenkin vaikea arvioida, koska ne riippuvat siitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteet palvelujen saatavuuden ja valinnanvapauden lisäämisen suhteen saavutetaan toimeenpanovaiheessa ja myös siitä, millaiseksi uusi järjestelmä kussakin maakunnassa muodostuu ja millaiseksi kansalaiset sen kokevat. Korvausten lakkauttamista selvästi suurempi merkitys on sillä, miten houkuttelevaksi maakuntien järjestämän terveydenhuollon valinnanvapausjärjestelmä koetaan.

Julkisessa terveydenhuollossa asiakas voi päästä palvelutarpeensa perusteella erikoislääkärin vastaanotolle. Jatkossa pääsy toteutuu pääosin maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin kautta. Lisäksi suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvakuu keskuksissa on tarjolla joi-takin erikoislääkärinpalveluja valinnanvapauslain ja maakuntien tekemien päätösten mukaisesti. Sen, että erikoislääkärinpalveluista vain osa on jatkossa sosiaali- ja terveystalvakuu keskusten palveluja ja tämä riippuu maakunnan päätöksistä, voidaan olettaa vaikuttavan merkittävästi asiakkaiden valintoihin.

Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen arvioidaan jossain määrin lisäävän yksityisten sairauskuluvakuutusten kysyntää. Tämä puolestaan lisää terveystalvakuu palvelujen käyttöä eriarvois-tumista. Kansainvälisten kokemusten perusteella julkisen ja lakisääteisen sosiaali- tai sairaus-vakuutusjärjestelmän puuttuminen, heikentyminen tai poistuminen lisää yksityisten vakuutus-ten käyttöä ja merkitystä. Suomessa tähän kehitykseen vaikuttaa kuitenkin myös se, miten kansalaiset kokevat saavansa tarvitsemiaan terveystalvakuu palveluja julkisesta terveydenhuollosta. Esityksellä voi olla vaikutuksia myös nykyisiin yksityisiä sairauskuluvakuutuksia koskeviin sopimuksiin silloin, kun niissä otetaan huomioon sairausvakuutuslain perusteella korvattava sairaanhoito.

Vuonna 2023 arvioidaan tunnuksen omaavia sotiemme veteraaneja olevan 3 000—4 000. Hammashoidon korvausten lakkauttaminen heikentäisi heidän mahdollisuuksiaan käyttää yk-sityisiä suun terveydenhuollon palveluja. Palvelujen maksuttomuudesta maakunnan järjestä-mässä suun terveydenhuollossa on tarkoitus säätää erikseen.

#### 4.3.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Nykyisin sairausvakuutuslain mukaiset hoito- ja tutkimuskorvaukset maksetaan kaikille vakuutetuille samoin lainsäädännössä säädetyn perusteiden mukaan. Kansaneläkelaitoksen korvauskäytäntö on valtakunnallista. Korvauspäätöksistä on muutoksenhakuoikeus sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan ja edelleen vakuutusosastoille. Siten hoito- ja tutkimuskorvausten toimeenpano on lähtökohtaisesti valtakunnallisesti yhdenvertaista, eikä korvauksen saaminen tai korvauksen määrä riipu vakuutetun asuinpaikasta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapausjärjestelmään siirryttäessä valinnanvapauslain toimeenpano tulee maakuntien tehtäväksi. Valtakunnallisen korvausjärjestelmän arvioidaan tukevan palveluntuottajan valintaa valtakunnallisesti yhdenvertaisemmin kuin 18 itsehallinnollisen maakunnan toimeenpaneman valinnanvapausjärjestelmän arvioidaan tulevan teemmään. Kansalaisten valtakunnallinen yhdenvertaisuus heikkenisi siten jossain määrin muutoksen seurauksena. Vaikutus riippuu siitä, millaisiksi eri maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevat päätökset ja käytännöt valinnanvapausjärjestelmän toimeenpanossa kehittyvät, miten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen valtakunnallinen ohjaus toimii ja millaiseksi valinnanvapauslain soveltamis- ja oikeuskäytäntö muodostuu.

Nykyisten sairausvakuutuslain mukaisten hoito- ja tutkimuskorvausten ongelmana kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta ovat korvaustason mataluus ja suuret omavastuusuudet. Tämän johdosta korvaukset eivät enää tosiasiallisesti mahdollista pienituloisen ja vähävaraisen väestöosan yksityisen terveydenhuollon palvelujen käyttöä ja palveluntuottajan valintaa. Maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapausjärjestelmässä asiakkaat maksaisivat palvelusta ainoastaan lakisääteisen asiakasmaksun, joten on mahdollista, että kansalaisten yhdenvertaisuus tältä osin paranisi uudistuksen seurauksena.

Sairausvakuutuslain perusteella korvataan yksityiseen terveydenhuoltoon tehdystä matkasta aiheutuneet kustannukset vain, jos yksityisessä terveydenhuollossa annettu hoito tai suoritettu tutkimus on sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa. Hoito- ja tutkimuskorvausten päätyttyä sairaanhoitoon liittyviä matkoja yksityiseen terveydenhuoltoon ei siten enää korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella. Yksityisen terveydenhuollon maksujen lisäksi asiakkaan maksettaviksi tulisivat myös matkakustannukset kokonaisuudessaan. Tämän arvioidaan heikentävän pienituloisten, harvaan asutuilla tai pitkien etäisyyksien alueilla asuvien, pitkäaikaissairaiden, vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden mahdollisuuksia täydentää saatavilla olevia julkisen terveydenhuollon palveluja yksityisen terveydenhuollon palveluilla.

#### 4.3.3 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Naiset käyttävät sairausvakuutuslain mukaan korvattuja yksityisen terveydenhuollon palveluja miehiä enemmän. Vuonna 2017 lääkärinpalkkioiden korvausten saajista oli naisia 62 % ja miehiä 38 %. Tutkimuksen ja hoidon korvausten saajista oli naisia 60 % ja miehiä 40 %. Hammashoidon korvausten saajista oli naisia 55 % ja miehiä 45 %, sisältäen hammaslääkärin-palkkioiden ja suuhygienistinpalkkioiden korvaukset.

Yksityisistä erikoislääkärinpalveluista naistentaudit ja synnytykset olivat toiseksi suurin erikoisala vuonna 2017 korvattujen käyntien ja korvausten saajien määrän mukaan. Esimerkiksi gynekologin tarkastukseen asiakkaan ei korvausten lakkauttamisen jälkeen olisi enää mahdollista saada tukea julkisista varoista muuten kuin maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin kautta. Sosiaali- ja terveyskeskuksessa voi myös mahdollisesti olla tarjolla gynekologin palveluja, jos maakunta niin päättää. Muut gynekologin tarkastukset jäisivät asi-

akkaan itsensä kustannettaviksi tai mahdollisesti työterveyshuollon tai yksityisen sairauskuluvakuutuksen kautta rahoitettaviksi.

Sairausvakuutuslain mukaisten hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen arvioidaan siten heikentävän naisten asemaa jossain määrin enemmän kuin miesten asemaa.

#### 4.3.4 Vaikutukset lapsiin

Vuonna 2017 alle 20-vuotiaille maksettiin hoito- ja tutkimuskorvauksia seuraavasti: lääkärin-palkkioiden korvauksia maksettiin 279 000 saajalle, tutkimuksen ja hoidon korvauksia 136 000 saajalle ja hammashoidon korvauksia 13 000 saajalle. Yksityisistä erikoislääkäripalveluista lastentaudit olivat neljänneksi suurin erikoisala korvattujen käyntien ja seitsemänneksi suurin erikoisala korvausten saajien määrän mukaan vuonna 2017. Lisäksi korvattiin erikoislääkäripalveluja lastenkirurgian, lastenneurologian, lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian erikosisaloilta. Lapset ja nuoret eivät juurikaan käytä yksityisiä suun terveydenhuollon palveluja. Lasten osalta muiden yksityisten terveyspalvelujen käyttöön vaikuttaa erityisesti lasten yksityisten sairauskuluvakuutusten yleistyminen.

Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen arvioidaan vaikuttavan lasten ja nuorten yksityisten terveyspalvelujen käyttöön vain vähäisessä määrin. Lasten yksityisten sairauskuluvakuutusten määrän arvioidaan edelleen lisääntyvän, ja korvausten lakkauttaminen saattaisi jossain määrin nopeuttaa tätä kehitystä. Korvausten lakkauttamisen ei siten arvioida ainakaan hiltitsevän eriarvoistumista lasten terveyspalvelujen käytössä. Suurempi vaikutus yksityisten sairauskuluvakuutusten suosioon arvioidaan kuitenkin olevan lasten terveyspalvelujen saatavuudella maakunnan järjestämästä terveydenhuollosta, mukaan lukien lastenlääkäripalvelut.

#### 4.3.5 Vaikutukset palveluntuottajiin

Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen ei juurikaan arvioida heikentävän yksityisen terveydenhuollon palvelujen kysyntää. Ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kokonaisuudessaan ja erityisesti valinnanvapauslakiesityksen, esityksellä ei yksinään arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia palveluntuottajien asemaan.

Sairausvakuutuslain perusteella korvataan vain tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksia sekä raskauden ja synnytyksen aiheuttamia tarpeellisia kustannuksia. Hoito- ja tutkimuskorvauksia koskevalla lainsäädännöllä ja korvauskäytännöllä on siten yksityisen terveydenhuollon palveluja ohjaava vaikutus. Korvausjärjestelmällä on välillinen ohjausvaikutus myös yksityisiin sairauskuluvakuutuksiin. Korvausten lakkauttamisen seurauksena ohjausvaikutus poistuisi. Jotta yksityisen terveydenhuollon palvelujen tuottaminen ei eriytyisi julkisen terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta, olisi arvioitava, tulisiko yksityisen terveydenhuollon palveluja koskevaa lainsäädäntöä tarkentaa esimerkiksi terveydenhuoltolain muutoksia koskevan valmistelun yhteydessä. Tämä saattaa olla tarpeen terveydenhuollon kokonaisuuden ohjauksen näkökulmasta, kun julkisen rahoituksen kautta toteutettava yksityisen palvelutuotannon ohjaus poistuisi. Muutoin ohjaus yksityisten palvelujen sisällöstä ja laadusta saattaisi siirtyä esimerkiksi yksityisille vakuutusyhtiöille.

#### 4.4 Vaikutusten seuranta ja arviointi

Esityksen vaikutuksia asiakkaiden asemaan, palveluntuottajiin, maakuntien järjestämien terveyspalvelujen käyttöön, yksityisten terveyspalvelujen käyttöön ja julkiseen talouteen tulisi

seurata, tarvittaessa seurantatutkimuksin. Hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen seurauksena Kansaneläkelaitoksen rekisteri- ja tilastotietoja korvatuista yksityisen terveydenhuollon palveluista ei kuitenkaan enää olisi saatavilla. Jatkossa yksityisen palvelutuotannon tilasto- ja rekisteritiedot tulisi saada esimerkiksi Kanta-palvelujen potilastiedon arkistosta. Potilastiedon arkiston tietosisältöä tulisi kehittää vastaamaan kansallisia tilastointi- ja raportointitarpeita.

## 5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Esityksen valmistelussa on otettu huomioon aiemmat terveydenhuollon ja sairaanhoidon monikanavaisen rahoituksen purkamista koskevat selvitykset. Esityksestä on käyty kuntalain (410/2015) 11 §:ssä tarkoitettu neuvottelu.

Monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamista käsitelleissä sosiaali- ja terveysministeriön valmisteluryhmissä ovat olleet edustettuina muun muassa valtiovarainministeriö, Kansaneläkelaitos, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Suomen Kuntaliitto, Hyvinvointiala HALI ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, KT Kuntatyönantajat ja Suomen Yrittäjät.

Esitys on ollut lausuntokierroksella suomeksi 14.11.2018—28.11.2018 ja ruotsiksi 19.11.2018—28.11.2018. Lyhyen lausuntokierroksen vuoksi esityksestä on järjestetty kuulemistilaisuus 20.11.2018. Kuulemistilaisuuteen oli mahdollisuus osallistua myös etäyhteydellä. Lisäksi monikanavarahoituksen yksinkertaistamista koskevista hallituksen linjauksista ja esityksestä on järjestetty kaksi kokousta Ahvenanmaan maakunnan kanssa.

Esityksestä on valmistelun yhteydessä pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: Valtiovarainministeriö, Kansaneläkelaitos, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, sairaanhoitopiirit, Suomen Kuntaliitto, Vakuutuskassat ry, Suomen Sairaankuljetusliitto, Hyvinvointiala HALI ry, Lääkäripalveluyritykset LPY ry, Suomen Kuntoutusyrittäjät ry, Suomen Lääkäriliitto, Suomen Hammaslääkäriliitto, Tehy ry, Suomen Sairaanhoidtajaliitto ry, Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus ry, Suomen Suuhygienistiliitto SSSL ry, Erikoishammaslääketieteellinen tutkimuskeskus EHTL ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, KT Kuntatyönantajat, Suomen Yrittäjät, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen Potilasliitto ry, Vammaisfoorumi ry, Sotainvalidien Veljesliitto ry, Suomen Sotaveteraaniliitto ry ja Rintamaveteraaniliitto ry. Lisäksi lausunnon antoi Kuluttajaliitto ry.

Valmistelun aikana kuulluista tahoista useat kannattivat monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamisen tavoitteita. Näkemykset sen suhteen, edistääkö esitys näiden tavoitteiden toteutumista, kuitenkin vaihtelivat. Keskeisimpänä huomiona oli riittävän rahoituksen turvaaminen maakunnille terveyspalvelujen järjestämiseen siten, että maakunnat kykenevät vastaamaan asukkaidensa palvelutarpeisiin myös valinnanvapausjärjestelmän voimaantulon ja korvausten lakkauttamisen jälkeen.

Valmistelun aikana kuullut tahot toivat esiin, että maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, valinnanvapausjärjestelmää, asiakasmaksuja ja korvausten lakkauttamista koskevien hallituksen esitysten vaikutuksia maakuntien rahoituksen riittävyyteen, palvelujen saatavuuteen ja asiakkaisiin ei ole arvioitu kokonaisuutena. Tällöin esityksen arviointi on myös lausunnonantajille haasteellista.

Sairaankuljetuksen korvausten lakkauttamista kannatettiin laajasti, sillä korvausten katsottiin nykyisin ohjaavan epätarkoituksenmukaiseen toimintaan ensihoitopalvelussa ja potilassiirroissa. Myös ehdotusta korvausmenoa vastaavan rahoituksen siirtämisestä maakunnille kannatettiin. Todettiin, että samalla tulisi huolehtia, että jatkossa maakunnat järjestävät kuljetuspalvelut asukkaidensa tarpeita vastaavasti ja potilasturvallisuutta vaarantamatta. Esimerkiksi väestön ikääntyminen aiheuttaa jatkossa ensihoitopalvelutarpeen kasvua. Korvausten lakkauttamisen ja rahoituksen siirron vaikutusten katsottiin kohdentuvan eri maakuntiin eri tavoin.

Useat kuulluista tahoista katsoivat, että hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttaminen heikentäisi asiakkaiden mahdollisuuksia käyttää yksityisiä terveyspalveluja ja lisäisi asiakkaiden haakeutumista julkiseen terveydenhuoltoon, mikä puolestaan pidentäisi hoitajonoja ja saattaisi heikentää palvelujen saatavuutta ja laatua. Tuotiin esiin, että hoito- ja tutkimuskorvauksiin käytettävällä suhteellisen vähäisellä julkisella rahoituksella tuetaan nykyisin huomattavaa määrää terveyspalvelutuotantoa. Korvausten lakkauttamisen yhteydessä olisi huomioitava valtakunnallisen yhdenvertaisuuden turvaaminen, terveydenhuollon tuotteistuksen kehittäminen, eri erikoisalojen palvelujen saatavuus eri alueilla, hoidon porrastuksen tarkoituksenmukaisuus, lähetekäytännöt, palveluohjauksen kehittäminen, työnjaon kehittäminen ja ennaltaehkäisevät palvelut.

Useat kuulluista tahoista totesivat, että hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen yhteydessä on huolehdittava maakuntien riittävästä rahoituksesta palvelujen järjestämiseen. Korvausmenoa vastaavan rahoituksen siirron maakunnille katsottiin jossain määrin ehkäisevän hoitajonon pidentymistä. Rahoituksen yleiskatteellisuus huomioon ottaen tulisi varmistaa, että siirtyvä rahoitus käytetään palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden vahvistamiseen. Siirtyvällä rahoituksella ei kuitenkaan arvioitu olevan mahdollista täysin vastata julkisen terveydenhuollon palvelujen lisääntyvään kysyntään, erityisesti yhdistettynä maakuntien rahoituslaskieluodotukseen sisältyvään kustannusten kasvun rajoittimeen. Erityisesti suun terveydenhuollon palveluissa tilanteen arvioitiin muodostuvan haastavaksi. Todettiin, että asiakasmaksuilla kerättävä rahoitus on korvattujen yksityisten terveyspalvelujen omavastuuosuuksia selvästi pienempi. Korvausten lakkauttamisen ja rahoituksen siirron vaikutusten katsottiin myös kohdentuvan eri maakuntiin eri tavoin.

Osa kuulluista tahoista katsoi, että hoito- ja tutkimuskorvausten matalan korvaustason vuoksi niillä ei ole enää suurta merkitystä asiakkaille. Näkemykset sen suhteen, hyödyttävätkö hoito- ja tutkimuskorvaukset nykyisin pieni- vai suurituloisempaa väestönosaa, vaihtelivat. Yleisesti todettiin kuitenkin, että korvausten lakkauttaminen todennäköisesti lisäisi yksityisten vakuutusten käyttöä terveyspalveluissa ja siten terveyspalvelujen eriarvoistumista ja terveyseroja, mitä ei pidetä toivottavana eikä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteiden mukaisena suuntana.

Todettiin, että erityisajoneuvoa tarvitsevien mahdollisuus päästä yksityiseen terveydenhuoltoon heikkenisi hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisen seurauksena. Korvausten lakkauttaminen vaikuttaisi myös vammaisetuksien myöntämiseen. Rintamaveteraanien ja miinanraivaajien hammashoidon korvausten lakkauttamisen katsottiin heikentävän merkittävästi heidän mahdollisuuksiaan käyttää yksityisiä suun terveydenhuollon palveluja. Vastaavien palvelujen ei katsottu olevan välttämättä saatavilla julkisessa suun terveydenhuollossa. Rintamaveteraanien ja miinanraivaajien suun terveydenhuollon maksuttomuus maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa nähtiin tarpeellisena ja kannatettavana.

Useat kuulluista tahoista katsoivat, että lopullisia päätöksiä hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamisesta ja lakkauttamisen ajankohdasta ei tulisi tehdä, ennen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ja valinnanvapausjärjestelmä ovat toimeenpanovaiheessa ja niiden toteu-

tuminen tavoitteiden mukaisesti on varmistettu. Korvausten lakkauttaminen voitaisiin tehdä sen jälkeen, kun on saatu ja analysoitu kokemukset palvelusetelikokeiluista, valinnanvapauspilotteista ja valinnanvapausjärjestelmän toiminnasta käytännössä. Osa lausunnonantajista katsoi, että hoito- ja tutkimuskorvausten lakkauttamista tulisi myöhentää siten, että korvaukset lakkautettaisiin vasta, kun sosiaali- ja terveyskeskukset ja suunhoidon yksiköt ovat olleet jo ainakin vuoden toiminnassa kaikissa maakunnissa. Lisäksi osa kuulluista tahoista katsoi, että hallituksen esitys korvausten lakkauttamiseksi on ennenaikainen ja esitys tulisi antaa vasta sen jälkeen, kun maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskeva lainsäädäntö on eduskunnassa hyväksytty ja sen lopullinen sisältö on tiedossa.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus totesi lausunnossaan ensinnäkin lausuntoajan ruotsiksi olleen riittämätön ja lyhyempi kuin suomeksi. Ahvenanmaan maakunnan hallitus totesi, että Ahvenanmaan maakunta ei suunnittele terveydenhuoltojärjestelmänsä muuttamista eikä valinnanvapausjärjestelmän käyttöönottoa Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksena ja uudistuksen tulisikin olla neutraali Ahvenanmaan osalta. Esitys asettaisi siten Ahvenanmaan maakunnan asukkaat muiden maakuntien asukkaita heikompaan asemaan terveyspalvelujen käyttömahdollisuuksien suhteen, kun hoito- ja tutkimuskorvaukset poistuisivat. Ahvenanmaan maakunnan hallitus katsoi, että Suomen ei tulisi yksipuolisilla, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvillä päätöksillä muuttaa sairausvakuutusjärjestelmää perustuslain 19 §:ssä turvattua oikeutta sosiaaliturvaan heikentävällä tavalla. Lisäksi Ahvenanmaalle siirrettävässä rahoituksessa ei ole otettu huomioon Ahvenanmaalle aiheutuvia hallintokustannuksia, jotka aiheutuisivat lakkautettavia korvauksia korvaavan järjestelmän rakentamisesta ja ylläpidosta.

## **6 Riippuvuus muista esityksistä**

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp) sekä hallituksen esityksen laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018 vp).

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain ja sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n ja 18 luvun 8 §:n muuttamisesta (HE 68/2017 vp). Hallitus esittää, että kyseisessä esityksessä sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:ään ehdotetun muutoksen sijasta mainittuun pykälään tehtäisiin tässä esityksessä ehdotetut muutokset.

Hallituksen on tarkoitus antaa eduskunnalle hallituksen esitys laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta koskien ensihoitopalvelua ja ensihoitopalveluun kuulumattomia potilassiirtoja. Kyseinen esitys on otettu huomioon tässä esityksessä sairausvakuutuslakiin ehdotettavissa muutoksissa.

Hallituksen on tarkoitus antaa eduskunnalle hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista. Kyseinen esitys on otettu huomioon tässä esityksessä sairausvakuutuslain muuttamista sekä rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamista koskien.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1 Lakiehdotusten perustelut

#### 1.1 Sairausvakuutuslaki

##### 2 luku Sairaanhoidokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

**1 §.** *Sairaanhoidokorvaukset.* Pykälässä säädetään sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle korvattavasta sairaanhoidosta.

Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että vakuutetulle ei enää korvattaisi sairaanhoitona lääkärin ja hammaslääkärin suorittamaa ja määräämää tutkimusta sekä antamaa ja määräämää hoitoa. Muutos tulisi voimaan vuoden 2023 alusta.

**6 §.** *Ulkomailla annettu hoito.* Pykälässä säädetään sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle korvattavasta muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetusta hoidosta.

Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan, koska muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annettua hoitoa ei enää korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella (HE 68/2017 vp).

Pykälän 1 momentin mukaan ulkomailla annettua hoitoa ei pääsääntöisesti korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella. Lain nojalla korvattaisiin vain rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain perusteella korvattaviksi tulevat toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset ja matkakustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset korvattaisiin lain 5 ja 6 luvun perusteella. Ulkomailla aiheutuneiden lääkekustannusten korvaaminen edellyttäisi, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty. Tältä osin säännös vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun hoidon vuoksi aiheutuneet matkakustannukset korvattaisiin lain 4 luvun perusteella.

Muutos tulisi voimaan vuoden 2023 alusta.

##### 3 luku Hoito- ja tutkimuskorvaukset

Luku sisältää säännökset sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle sairaanhoitona korvattavasta lääkärin ja hammaslääkärin suorittamasta ja määräämästä tutkimuksesta sekä antamasta ja määräämästä hoidosta, kustannusten korvattavasta osuudesta sekä korvaustaksan perusteista, enimmäismäärästä ja vahvistamisesta.

Luku ehdotetaan kumottavaksi vuoden 2023 alusta. Sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle ei enää korvattaisi sairaanhoitona lääkärin ja hammaslääkärin suorittamaa ja määräämää tutkimusta sekä antamaa ja määräämää hoitoa.

#### 4 luku **Matkakustannusten korvaaminen**

**1 §.** *Vakuutetun tekemä matka.* Pykälässä säädetään sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle korvattavista sairaanhoitoon liittyvistä matkoista.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan sairausvakuutuslain nojalla ei korvattaisi terveydenhuoltolain 39 ja 40 §:ssä tarkoitetun ensihoitopalvelun eikä terveydenhuoltolain 73 §:ssä tarkoitettujen ensihoitopalveluun kuulumattomien potilassiirtojen kustannuksia. Muutos tulisi voimaan vuoden 2021 alusta.

Nykyisin Kansaneläkelaitoksen korvaamat ensihoitopalveluun liittyvät matkat sisältävät ambulanssilla, helikopterilla ja Rajavartiolaitoksen veneillä tehtyjä matkoja. Kansaneläkelaitoksen korvaamat siirtokuljetukset ovat avohoitoasiakkaan kuljetuksia ensimmäisestä terveydenhuollon toimipisteestä seuraavaan terveydenhuollon toimipisteeseen ja nykyisin ne sisältävät ambulanssilla ja taksilla tehtyjä matkoja.

Ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämisvastuu on nykyisin sairaanhoitopiireillä ja siirtymässä maakunnille vuoden 2021 alusta. Ensihoitopalveluun kuulumattomina potilassiirtoina toteutettavien siirtokuljetusten järjestämisvastuu on tulossa maakunnille vuoden 2021 alusta. Maakunnalle tulee vastuu järjestää siirtokuljetukset sekä julkisessa laitoshoidossa että maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa avohoidossa oleville potilaille. Siirtokuljetusten korvaukset lakkautettaisiin siltä osin kuin kyse on maakunnan järjestämisvastuulla olevista potilassiirroista eli kuljetuksista maakunnan järjestämisvastuulla olevasta terveydenhuollon yksiköstä toiseen terveydenhuollon yksikköön jatkohoitoon tai tutkimukseen. Ensihoitopalveluun liittyvien kuljetusten ja siirtokuljetusten kustannuksia ei enää korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella riippumatta siitä, millä ajoneuvolla kuljetukset on tehty.

Lain 2 luvun 3 §:ssä säädetään korvattavuutta koskevista rajoituksista. Lain 2 luvun 3 § on tarkoitus muuttaa kokonaisuudessaan myöhemmin sairausvakuutuslakiin tehtävien sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvien muutosten yhteydessä. Tarkoitus on, että 2 luvun 3 §:ssä säädettäisiin, että maakunnan järjestämien terveystalvelujen kustannuksia ei korvata sairausvakuutuslain nojalla. Terveystalveluihin sisältyisivät myös maakunnan terveydenhuoltolain nojalla järjestämät ensihoitopalvelu ja ensihoitopalveluun kuulumattomat potilassiirrot. Muutos tulisi voimaan vuoden 2021 alusta. Tällöin ehdotettu 4 luvun 1 §:n uusi 4 momentti toimisi informatiivisena säännöksenä.

**5 §.** *Korvattava matkustustapa.* Pykälässä säädetään korvattavasta matkustustavasta.

Pykälän 2 momentissa säädetään erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta. Pykälän 2 momentti muutettaisiin siten, että erityisajoneuvolla ei enää tarkoitettaisi sairaankuljetusajoneuvoa ja helikopteria. Muutos tulisi voimaan vuoden 2021 alusta.

**6 §.** *Sairaankuljetus.* Pykälässä säädetään sairaankuljetuksen ja ensihoitopalvelusta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta ja sairaankuljetusajoneuvon käytöstä aiheutuneiden matkakustannusten korvausperusteena olevasta korvaustaksasta.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle ei enää korvattaisi terveydenhuoltolain 39 ja 40 §:ssä tarkoitetusta ensihoitopalvelusta aiheutuneita kustannuksia eikä muita sairaankuljetusajoneuvon käytöstä aiheutuneita matkakustannuksia. Muutos tulisi voimaan vuoden 2021 alusta.

**8 §.** *Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen.* Pykälässä säädetään matkakorvauksen perusteesta ja korvaustaksan vahvistamisesta.

Pykälän 3 momentista poistettaisiin tarpeettomana viittaus kumottavaksi ehdotettuun 4 luvun 6 §:ään. Muutos tulisi voimaan vuoden 2021 alusta.

## 15 luku Toimeenpanoa koskevat säännökset

**9 §.** *Suorakorvausmenettely.* Pykälässä säädetään suorakorvausmenettelystä.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana lääkärinpalkkion, hammaslääkärinpalkkion ja tutkimuksen ja hoidon suorakorvausmenettelyä koskeva säännös. Muutos tulisi voimaan vuoden 2023 alusta.

## 18 luku Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

**8 §.** *Sairaanhoitovakuutuksen kulut.* Pykälässä säädetään sairausvakuutusrahastosta maksettavista sairaanhoitovakuutuksen kuluista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin hoito- ja tutkimuskorvaukset. Muutos tulisi voimaan vuoden 2023 alusta.

### 1.2 Sairausvakuutuslaki

## 2 luku Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

**6 §.** *Ulkomailla annettu hoito.* Pykälässä säädetään sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulle korvattavasta muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetusta hoidosta.

Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan väliaikaisesti, koska muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annettua hoitoa ei enää korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella (HE 68/2017 vp).

Pykälän 1 momentin mukaan ulkomailla annettua hoitoa ei pääsääntöisesti korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella. Lain nojalla korvattaisiin vain rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain perusteella korvattaviksi tulevat toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset ja matkakustannukset. Lisäksi sairausvakuutuslain perusteella korvattaisiin siirtymäajan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun sairaanhoidon kustannuksia, jotka eivät tule korvattaviksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset korvattaisiin lain 5 ja 6 luvun perusteella. Ulkomailla aiheutuneiden lääkekustannusten korvaaminen edellyttäisi, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty. Tältä osin säännös vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun hoidon vuoksi aiheutuneet matkakustannukset korvattaisiin lain 4 luvun perusteella.

Muutos tulisi voimaan vuoden 2021 alusta ja olisi voimassa vuoden 2022 loppuun.

### **1.3 Laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta**

Rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetussa laissa säädetään rintamaveteraanien hammashuollon maksuttomuudesta julkisessa terveydenhuollossa ja rintamaveteraanien hammashuollon korvaamisesta sairausvakuutuslain perusteella. Laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta ehdotetaan kumottavaksi vuoden 2023 alusta.

Lain 2 § ehdotetaan kuitenkin kumottavaksi jo vuoden 2021 alusta. Lain 2 §:ssä säädetään, että rintamaveteraaneilta ei peritä maksua terveyskeskuksessa suoritetusta hampaiden tarkastuksesta, ehkäisevästä hoidosta eikä protetiikkaan liittyvästä kliinisestä työstä. Hallituksen on tarkoitus antaa eduskunnalle esitys laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista. Ehdotettavassa laissa säädettäisiin rintamaveteraanien suun terveydenhuollon maksuttomuudesta maakunnan terveydenhuoltolain perusteella järjestämässä suun terveydenhuollossa vuoden 2021 alusta lukien.

Sairausvakuutuslain perusteella maksettavat yksityishammaslääkärin suorittaman ja määräämän tutkimuksen sekä antaman ja määräämän hoidon korvaukset lakkautettaisiin vuoden 2023 alusta. Tällöin korvaukset päättyisivät myös rintamaveteraanien osalta.

## **2 Voimaantulo**

Sairausvakuutuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan korvausta sairaanhoidon kustannuksista on haettava kuuden kuukauden kuluessa maksun suorittamisesta. Jos palveluntuottaja hakee korvausta vakuutetun antamalla valtakirjalla, korvausta on haettava kuuden kuukauden kuluessa palvelun antamisesta. Lain 15 luvun 7 §:n mukaan korvaus voidaan myöntää kokonaan tai osittain, vaikka sitä ei olisi haettu määräajassa, jos korvauksen epääminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2021 alusta. Lain 2 luvun 1 §:n 1 momentti ja 6 §, 3 luvun kumoaminen, 15 luvun 9 §:n 1 momentti ja 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta ehdotetaan kuitenkin tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Ennen lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvattaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.

Laki sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021 ja olemaan voimassa 31 päivään joulukuuta 2022. Ennen lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvattaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.

Laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Ennen lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvattaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella. Rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain 2 § ehdotetaan kuitenkin kumottavaksi jo vuoden 2021 alusta.

### 3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Säännös velvoittaa julkisen vallan turvaamaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin säännöksestä seuraa, että lainsäädännöllä on huolehdittava riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisesta. Säännöksellä ei määritellä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistapaa eikä säännös sido sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä nykyiseen lainsäädäntöön. Säännökset erilaisista palveluista, etuuksista ja niiden saamisen edellytyksistä sisältyvät tavalliseen lainsäädäntöön. Julkisen vallan on huolehdittava sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudesta sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännön mukaisesti. Sairausvakuutuslainsäädäntö vaikuttaa nykyisin yksityisen terveydenhuollon palvelujen edellytyksiin. (HE 309/1993 vp; PeVL 20/2004 vp; PeVL 41/2010 vp; PeVL 30/2013 vp.) Sairausvakuutuslaki myös toteuttaa perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle säädettyä velvollisuutta turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut (PeVL 33/2004 vp).

Lauseke lailla toteutettavasta tarkemmasta sääntelystä jättää lainsäätäjälle liikkumavaraa oikeuksien sääntelyssä ja viittaa siihen, että perusoikeuden täsmällinen sisältö määräytyy perusoikeussäännöksen ja tavallisen lainsäädännön muodostaman kokonaisuuden pohjalta (PeVM 25/1994 vp). Palvelujen riittävyyttä arvioitaessa perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtana sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. (HE 309/1993 vp; PeVL 20/2004 vp; PeVL 41/2010 vp; PeVL 30/2013 vp.)

Palvelujen järjestämistapaan ja saatavuuteen vaikuttavat välillisesti myös muut perusoikeussäännökset, kuten perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö. Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkieltö, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan säännöksessä lueteltujen erotteluperusteiden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen muu syy voi olla esimerkiksi asuinpaikka. (HE 309/1993 vp; PeVL 31/2014 vp.)

Sairausvakuutuslain matkakorvauksia koskevan sääntelyn tarkoituksena on perustuslain 6 §:n, 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n asettamassa valtiosääntöoikeudellisessa kehyksessä turvata vakuutettujen yhdenvertainen oikeus saada tutkimusta ja hoitoa asuinpaikasta riippumatta korvaamalla osa sairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi tehdyn matkan aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista (PeVL 52/2017 vp). Tämä on siten myös sairausvakuutuslain sairauksien korvausten korvauksia koskevan sääntelyn tarkoitus.

Perustuslakivaliokunnan mukaan merkittävänä ulottuvuutena riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisessa jokaiselle on, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut eivät suuruutensa puolesta saa siirtää näitä palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin (PeVL 39/1996 vp; PeVL 8/1999 vp). Tämä pätee valiokunnan mukaan myös sairausvakuutuslaissa tarkoitettuihin matkakustannuksiin. Niidenkin suuruus voi pahimmassa tapauksessa muodostaa tosiasiallisen esteen terveyspalvelujen käyttämiselle ja vaarantaa näin perusoikeuden toteutumisen. (PeVL 52/2017 vp.) Nykyisin asiakkaalle jää korvattavista matkoista itse maksettavaksi sairausvakuutuslain mukainen matkakohtainen omavastuuosuus sekä vuotuinen omavastuuosuus (ns. matkakatto).

Terveydenhuoltolaissa säädetään sairaanhoitopiirien velvollisuudesta järjestää ensihoitopalvelu ja siihen sisältyvät kuljetukset. Hallituksen on tarkoitus antaa eduskunnalle esitys, jonka mukaan terveydenhuoltolaissa säädettäisiin maakuntien velvollisuudesta järjestää ensihoitopalvelu ja siihen sisältyvät kuljetukset sekä ensihoitopalveluun kuulumattomat potilassiirrot sekä julkisessa laitoshoidossa että avohoidossa oleville potilaille. Hallituksen on tarkoitus myös antaa eduskunnalle esitys, jonka mukaan ensihoitopalvelusta ja siihen sisältyvistä kuljetuksista sekä potilassiirroista asiakkaalle jäävästä maksuosuudesta säädettäisiin sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksuista annettavassa laissa.

Sairausvakuutuslakiin perustuvien hoito- ja tutkimuskorvausten tarkoituksena on ollut täydentää julkisen terveydenhuollon palveluja tukemalla asiakkaiden taloudellisia mahdollisuuksia käyttää yksityisen terveydenhuollon palveluja ja valita palveluntuottaja. Oikeus riittäviin terveystalveluihin perustuu perustuslain 19 §:n 3 momentin ohella terveydenhuoltolakiin ja muuhun terveydenhuollon palveluja ja niiden järjestämistä koskevaan yleis- ja erityislainsäädäntöön. Lisäksi asiakkaan oikeudesta valita palveluntuottaja maakunnan järjestämässä terveydenhuollossa säädettäisiin jatkossa valinnanvapauslaissa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveystalvelujen riittävä saatavuus perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta on riippuvainen palveluihin käytössä olevista resursseista. Perustuslain 22 §:ään perustuvaan perusoikeuksien turvaamisveloitteeseen kuuluu valtion vastuu huolehtia siitä, että maakunnilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään. Palvelujen järjestämisvastuu on vastedes maakunnilla, mutta palvelujen rahoituksesta vastaa valtio, mikä merkitsee järjestämis- ja rahoitusvastuun eriytymistä. (PeVL 15/2018 vp.)

Perustuslakivaliokunta on todennut, että maakuntien rahoituksen riittävydestä ei ole kuntien rahoitusperiaatteen kaltaista perustuslakivaliokunnan käytäntöä (PeVL 26/2017 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 22 §:n mukaiseen perusoikeuksien toteuttamisveloitteeseen kuuluu kuitenkin valtion vastuu huolehtia siitä, että maakunnilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään. Sosiaali- ja terveystalveluissa rahoitusperiaatteen merkitystä korostaa perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukainen turvaamisvelvollisuus. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että maakuntien rahoitusta tulee soveltuvin osin arvioida perustuslakivaliokunnan rahoitusperiaatetta koskevan käytännön valossa. Maakunnilla ei ole verotus-oikeutta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut maakuntien itsehallinnon suojan olevan kunnallisen itsehallinnon suojaa rajoitetumpaa (PeVL 26/2017 vp). Siten rahoitusperiaatteen merkitys maakuntia koskevan sääntelyn valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa poikkeaa arvioinnista kuntien osalta. Perustuslakivaliokunta on todennut, että ratkaisevassa asemassa maakuntien sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistehtävän asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on valtion rahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen. (PeVL 15/2018 vp.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan olennaista on, että sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksen on riittävästi vastattava palvelutarvetta ja turvattava se, etteivät sosiaali- ja terveystalveluista perittävät asiakasmaksut suuruudellaan siirrä palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Riittävien taloudellisten resurssien turvaaminen maakunnille on välttämätöntä, jotta maakunnat pystyvät varmistamaan perustuslain mukaiset riittävät sosiaali- ja terveystalvelut kaikille asukkailleen. (PeVL 15/2018 vp.)

Esityksessä ehdotetaan, että lakkautettavien sairaankuljetuksen korvausten ja hoito- ja tutkimuskorvausten korvausmenoa vastaava rahoitus osoitettaisiin maakunnille täysimääräisesti eli sekä valtion rahoitusosuutta että vakuutettujen rahoitusosuutta vastaavilta osin. Rahoitus kohdennettaisiin maakunnille maakuntien rahoituslakiehdotuksen mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että esitys ei sisällä sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

## 1.

**Laki****sairausvakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*kumotaan* sairausvakuutuslain (1224/2004) 3 luku ja 4 luvun 6 §, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu osaksi laeissa 929/2009 ja 1334/2010,  
*muutetaan* 2 luvun 1 §:n 1 momentti ja 6 §, 4 luvun 5 §:n 2 momentti ja 8 §:n 3 momentti, 15 luvun 9 §:n 1 momentti sekä 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 437/2010 ja 6 § laissa 1203/2013, 4 luvun 8 §:n 3 momentti laissa 929/2009, 15 luvun 9 §:n 1 momentti laissa 890/2006 sekä 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1113/2005, sekä  
*lisätään* 4 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1203/2013, uusi 4 momentti seuraavasti:

## 2 luku

**Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset**

## 1 §

*Sairaanhoitokorvaukset*

Sairaanhoitona vakuutetulle korvataan sen mukaan kuin jäljempänä säädetään lääkärin ja hammaslääkärin vakuutetun sairauden hoitoon määräämät lääkkeet, lääkärin määräämät kliiniset ravintovalmisteet ja perusvoiteet, sairaanhoitajan rajatun ja määräaikaisen lääkkeenmääräämisen piiriin kuuluvat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 b ja 23 c §:ssä tarkoitetut lääkkeet ja perusvoiteet sekä sairauden hoitoon liittyvät matkakustannukset.

## 6 §

*Ulkomailla annettu hoito*

Tämän lain perusteella ei korvata ulkomailla annetun hoidon kustannuksia lukuun ottamatta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneita lääkehoidon kustannuksia ja matkakustannuksia.

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset korvataan siten kuin 5 ja 6 luvussa säädetään. Ulkomailla aiheutuneiden lääkekustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty.

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun hoidon vuoksi aiheutuneet matkakustannukset korvataan siten kuin 4 luvussa säädetään.

4 luku

**Matkakustannusten korvaaminen**

1 §

*Vakuutetun tekemä matka*

---

Tämän lain nojalla ei korvata terveydenhuoltolain 40 §:ssä tarkoitetun ensihoitopalvelun eikä 73 §:ssä tarkoitettujen potilassiirtojen kustannuksia.

5 §

*Korvattava matkustustapa*

---

Vakuutetun matkakustannukset korvataan kuitenkin erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella, jos vakuutetun sairaus, vaikea vamma tai liikenneolosuhteet edellyttävät erityisajoneuvon käyttöä. Erityisajoneuvolla tarkoitetaan omaa autoa, taksia, vammaisvarustettua ajoneuvoa, pienoislinja-autoa, moottorivenettä, moottorikelkkaa ja muuta vastaavaa ajoneuvoa.

---

8 §

*Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen*

---

Muun 5 §:ssä tarkoitetun erityisajoneuvon kuin taksin käytön korvausperusteena olevasta korvaustaksasta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriön on asetusta ja sen muutoksia valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta.

15 luku

**Toimeenpanoa koskevat säännökset**

9 §

*Suorakorvausmenettely*

Jos apteekki on perinyt vakuutetun lääkeostosta 5 luvun mukaisen korvauksen määrällä vähennetyn hinnan tai jos kuljetuspalvelujen tuottaja on perinyt vakuutetulta 4 luvun 7 §:n mukaisen omavastuuosuuden matkan hinnasta, korvaus voidaan maksaa apteekille tai palvelujen tuottajalle sen tekemän tilityksen perusteella erikseen sovittavalla tavalla.

---

18 luku

**Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut**

8 §

*Sairaanhoitovakuutuksen kulut*

Sairausvakuutusrahastosta maksettavia sairaanhoitovakuutuksen kuluja ovat:

1) matkakustannusten korvaukset ja lääkekorvaukset;

---

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä \_\_\_\_\_ kuuta 20 \_\_\_\_ . Sen 2 luvun 1 §:n 1 momentti ja 6 §, 3 luvun kumoaminen, 15 luvun 9 §:n 1 momentti ja 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Ennen tämän lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.

---

2.

## Laki

### sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* väliaikaisesti sairausvakuutuslain (1224/2004) 2 luvun 6 §,  
sellaisena kuin se on laissa 1203/2013, seuraavasti:

#### 2 luku

### Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

#### 6 §

#### *Ulkomailla annettu hoito*

Tämän lain perusteella ei korvata ulkomailla annetun hoidon kustannuksia lukuun ottamatta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneita lääkehoidon kustannuksia ja matkakustannuksia sekä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneita hoidon kustannuksia, joita ei korvata rajat ylittävstä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n perusteella.

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset korvataan siten kuin 5 ja 6 luvussa säädetään. Ulkomailla aiheutuneiden lääkekustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty.

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun hoidon vuoksi aiheutuneet matkakustannukset korvataan siten kuin 4 luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä \_\_\_\_\_ kuuta 20\_\_\_\_ ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2022.

Ennen tämän lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.

3.

**Laki**

**rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annettu laki (678/1992).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Edellä 1 §:ssä mainitun lain 2 § kumoutuu kuitenkin jo 1 päivänä tammikuuta 2021.

Ennen tämän lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.

---

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2018

**Pääministeri**

**Juha Sipilä**

Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila

*Liite  
Rinnakkaistekstit*

# 1.

## Laki

### sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*kumotaan* sairausvakuutuslain (1224/2004) 3 luku ja 4 luvun 6 §, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu osaksi laeissa 929/2009 ja 1334/2010,  
*muutetaan* 2 luvun 1 §:n 1 momentti ja 6 §, 4 luvun 5 §:n 2 momentti ja 8 §:n 3 momentti, 15 luvun 9 §:n 1 momentti sekä 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta,  
 sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 437/2010 ja 6 § laissa 1203/2013, 4 luvun 8 §:n 3 momentti laissa 929/2009, 15 luvun 9 §:n 1 momentti laissa 890/2006 sekä 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1113/2005, sekä  
*lisätään* 4 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1203/2013, uusi 4 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

2 luku

2 luku

**Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset**

**Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset**

1 §

1 §

*Sairaanhoitokorvaukset*

*Sairaanhoitokorvaukset*

Sairaanhoitona vakuutetulle korvataan sen mukaan kuin jäljempänä säädetään *lääkärin ja hammaslääkärin suorittama ja määräämä tutkimus sekä antama ja määräämä hoito*, lääkärin ja hammaslääkärin vakuutetun sairauden hoitoon määräämät lääkkeet, lääkärin määräämät kliiniset ravintovalmisteet ja perusvoiteet, sairaanhoitajan rajatun ja määräämisen lääkkeenmääräämisen piiriin kuuluvat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 b ja 23 c §:ssä tarkoitetut lääkkeet ja perusvoiteet sekä sairauden hoitoon liittyvät matkakustannukset.

Sairaanhoitona vakuutetulle korvataan sen mukaan kuin jäljempänä säädetään lääkärin ja hammaslääkärin vakuutetun sairauden hoitoon määräämät lääkkeet, lääkärin määräämät kliiniset ravintovalmisteet ja perusvoiteet, sairaanhoitajan rajatun ja määräämisen lääkkeenmääräämisen piiriin kuuluvat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 b ja 23 c §:ssä tarkoitetut lääkkeet ja perusvoiteet sekä sairauden hoitoon liittyvät matkakustannukset.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

*Ulkomailla annettu hoito**Ulkomailla annettu hoito*

Vakuutetulla on oikeus saada tämän lain mukainen korvaus muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annettusta hoidosta, jos vakuutettu on ulkomailla ollessaan sairastunut tai joutunut raskauden tai synnytyksen vuoksi hoidon tarpeeseen eikä hän ole vakuutettu hoitoa antaneessa valtiossa tai hänellä ei ole ollut oikeutta sairaanhoitoon tai korvaukseen sairaanhoidon kustannuksista oleskeluvaltiossa samojen ehtojen mukaisesti kuin annettaessa hoitoa siinä valtiossa vakuutetulle henkilölle.

Ulkomailla annetusta sairaanhoidosta korvataan enintään aiheutuneet todelliset kustannukset.

Ulkomailla syntyneiden kustannusten korvaaminen edellyttää, että tutkimuksen on suorittanut tai hoidon on antanut lääkäri, hammaslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkärin määräyksen nojalla 1 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä valtiossa, jossa hoito on annettu. Ulkomailla syntyneistä kustannuksista voidaan suorittaa korvausta myös, jos toimenpide on lääkärin tai hammaslääkärin määräyksen nojalla tehty terveydenhuollon toimintayksikössä, joka täyttää asianomaisen valtion lainsäädännössä säädetyt edellytykset. Ulkomailla syntyneiden lääkekustannusten korvaaminen edellyttää, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty.

*Tämän lain perusteella ei korvata ulkomailla annetun hoidon kustannuksia lukuun ottamatta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneita lääkehoidon kustannuksia ja matkakustannuksia.*

*Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset korvataan siten kuin 5 ja 6 luvussa säädetään. Ulkomailla aiheutuneiden lääkekustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty.*

*Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun hoidon vuoksi aiheutuneet matkakustannukset korvataan siten kuin 4 luvussa säädetään.*

3 luku

3 luku

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***Hoito- ja tutkimuskorvaukset****Hoito- ja tutkimuskorvaukset**

(kumotaan)

## 4 luku

## 4 luku

**Matkakustannusten korvaaminen****Matkakustannusten korvaaminen**

## 1 §

## 1 §

*Vakuutetun tekemä matka**Vakuutetun tekemä matka*

Vakuutetulla on oikeus saada sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista korvaus, jos matka on tehty valtion, kunnan tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikköön. Yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettuun terveydenhuollon toimintayksikköön tai ammatinharjoittajan luokse sairauden hoidon vuoksi tehdystä matkasta vakuutetulle aiheutuneet kustannukset korvataan vain, jos suoritettu tutkimus tai annettu hoito on tämän lain mukaan korvattavaa.

Lisäksi korvaus maksetaan sairauden hoitoon kuuluvien apuvälineiden hankkimiseen ja ylläpitämiseen liittyvistä vakuutetun itsensä apuvälineiden valmistus-, huolto- ja välityspaikkoihin tekemistä matkoista aiheutuneista kustannuksista.

Ulkomailla ja ulkomaille tehdyn matkan aiheuttamia kustannuksia korvataan tämän lain perusteella, jos sairaanhoito on annettu Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai valtiossa, joka soveltaa Euroopan unionin lainsäädäntöä.

---

*Tämän lain nojalla ei korvata terveydenhuoltolain 40 §:ssä tarkoitetun ensihoitopalvelun eikä 73 §:ssä tarkoitettujen potilassiirtojen kustannuksia.*

## 5 §

## 5 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Korvattava matkustustapa**Korvattava matkustustapa*

Vakuutetun matkakustannukset korvataan kuitenkin erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella, jos vakuutetun sairaus, vaikea vamma tai liikenneolosuhteet edellyttävät erityisajoneuvon käyttöä. Erityisajoneuvolla tarkoitetaan omaa autoa, taksia, vammaisvarustettua ajoneuvoa, pienoislinja-autoa, *sairaankuljetusajoneuvoa*, moottorivenettä, moottorikelkkaa, *helikopteria* ja muuta vastaavaa ajoneuvoa.

Vakuutetun matkakustannukset korvataan kuitenkin erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella, jos vakuutetun sairaus, vaikea vamma tai liikenneolosuhteet edellyttävät erityisajoneuvon käyttöä. Erityisajoneuvolla tarkoitetaan omaa autoa, taksia, vammaisvarustettua ajoneuvoa, pienoislinja-autoa, moottorivenettä, moottorikelkkaa ja muuta vastaavaa ajoneuvoa.

## 6 §

## 6 §

*Sairaankuljetus**Sairaankuljetus*

Vakuutetulle korvataan terveydenhuoltolain 39 ja 40 §:ssä tarkoitettu ensihoitopalvelusta aiheutuneet kustannukset. Jos kohteessa annetun ensihoidon ansiosta vakuutetun tila on korjaantunut niin, että kuljetusta jatkohoitopaikkaan ei tarvita, sairaankuljetusajoneuvon kohteessa käynnistä aiheutuneet kustannukset korvataan vakuutetulle aiheutuneena kustannuksena.

Ennen kuljetusta tai kuljetuksen aikana annettua ensihoitoa ei korvata tämän lain perusteella.

Sairaankuljetusajoneuvon käytön korvausperusteena olevasta korvaustaksasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Sairaankuljetusajoneuvon korvaustaksa perustuu kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja käytettävissä oleviin varoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön on korvaustaksaa koskevaa asetusta ja sen muutoksia valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta ja asianomaisia toimijoita edustavia järjestöjä.

(kumotaan)

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

## 8 §

## 8 §

*Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen*

*Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen*

Muun 5 §:ssä tarkoitetun erityisajoneuvon kuin taksin käytön korvausperusteena olevasta korvaustaksasta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriön on asetusta ja sen muutoksia valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta. *Sairaankuljetusajoneuvon korvaustaksan vahvistamisesta säädetään 6 §:ssä.*

Muun 5 §:ssä tarkoitetun erityisajoneuvon kuin taksin käytön korvausperusteena olevasta korvaustaksasta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriön on asetusta ja sen muutoksia valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta.

## 15 luku

## 15 luku

**Toimeenpanoa koskevat säännökset****Toimeenpanoa koskevat säännökset**

## 9 §

## 9 §

*Suorakorvausmenettely**Suorakorvausmenettely*

Jos apteekki on perinyt vakuutetun lääke-ostosta 5 luvun mukaisen korvauksen määrällä vähennetyn hinnan *tai jos palvelujen tuottaja on perinyt vakuutetulta lääkärin-palkkion, hammaslääkärin palkkion tai tutkimuksen ja hoidon 3 luvun mukaisen korvauksen määrällä vähennetyn hinnan* tai jos kuljetuspalvelujen tuottaja on perinyt vakuutetulta 4 luvun 7 §:n mukaisen omavastuusuuden matkan hinnasta, korvaus voidaan maksaa apteekille tai palvelujen tuottajalle sen tekemän tilityksen perusteella erikseen sovittavalla tavalla.

Jos apteekki on perinyt vakuutetun lääke-ostosta 5 luvun mukaisen korvauksen määrällä vähennetyn hinnan *tai jos kuljetuspalvelujen tuottaja on perinyt vakuutetulta 4 luvun 7 §:n mukaisen omavastuusuuden matkan hinnasta*, korvaus voidaan maksaa apteekille tai palvelujen tuottajalle sen tekemän tilityksen perusteella erikseen sovittavalla tavalla.

## 18 luku

## 18 luku

**Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut****Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut**

## 8 §

## 8 §

*Sairaanhoitovakuutuksen kulut**Sairaanhoitovakuutuksen kulut*

Sairausvakuutusrahastosta maksettavia sairaanhoitovakuutuksen kuluja ovat:

Sairausvakuutusrahastosta maksettavia sairaanhoitovakuutuksen kuluja ovat:

**HE 297/2018 vp**

*Voimassa oleva laki*

1) hoito- ja tutkimuskorvaukset, matkakustannusten korvaukset ja lääkekorvaukset;

\_\_\_\_\_

*Ehdotus*

1) matkakustannusten korvaukset ja lääkekorvaukset;

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 2 luvun 1 §:n 1 momentti ja 6 §, 3 luvun kumoaminen, 15 luvun 9 §:n 1 momentti ja 18 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohta tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.*

## 2.

**Laki****sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* väliaikaisesti sairausvakuutuslain (1224/2004) 2 luvun 6 §,  
 sellaisena kuin se on laissa 1203/2013, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 luku

2 luku

**Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset  
säännökset****Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset  
säännökset**

6 §

6 §

*Ulkomailla annettu hoito**Ulkomailla annettu hoito*

Vakuutetulla on oikeus saada tämän lain mukainen korvaus muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetusta hoidosta, jos vakuutettu on ulkomailla ollessaan sairastunut tai joutunut raskauden tai synnytyksen vuoksi hoidon tarpeeseen eikä hän ole vakuutettu hoitoa antaneessa valtiossa tai hänellä ei ole ollut oikeutta sairaanhoitoon tai korvaukseen sairaanhoidon kustannuksista oleskeluvaltiossa samojen ehtojen mukaisesti kuin annettaessa hoitoa siinä valtiossa vakuutetulle henkilölle.

Ulkomailla annetusta sairaanhoidosta korvataan enintään aiheutuneet todelliset kustannukset.

Ulkomailla syntyneiden kustannusten korvaaminen edellyttää, että tutkimuksen on suorittanut tai hoidon on antanut lääkäri, hammaslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkärin määräyksen nojalla 1 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä valtiossa, jossa hoito on annettu. Ulkomailla syntyneistä kustannuksista voi-

*Tämän lain perusteella ei korvata ulkomailla annetun hoidon kustannuksia lukuun ottamatta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneita lääkehoidon kustannuksia ja matkakustannuksia sekä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneita hoidon kustannuksia, joita ei korvata rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n perusteella.*

*Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa aiheutuneet lääkekustannukset korvataan siten kuin 5 ja 6 luvussa säädetään. Ulkomailla aiheutuneiden lääkekustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty.*

*Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa annetun hoidon vuoksi aiheutuneet matkakustannukset korvataan siten kuin 4 luvussa säädetään.*

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

daan suorittaa korvausta myös, jos toimenpide on lääkärin tai hammaslääkärin määräyksen nojalla tehty terveydenhuollon toimintayksikössä, joka täyttää asianomaisen valtion lainsäädännössä säädetyt edellytykset. Ulkomailla syntyneiden lääkekustannusten korvaaminen edellyttää, että lääkkeen on määrännyt henkilö, jolla on oikeus määrätä lääkkeitä valtiossa, jossa lääke on määrätty.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2022.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa suoritetusta maksusta ja annetusta palvelusta aiheutuneet sairaanhoidon kustannukset korvataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella.*